

"Mun mielestä on aina plussaa semmonen että
pääsee vähän niin ku keskustelmaan asioista"

Vertaistukiryhmä koulun ja kodin yhteistyömuotona Myllypuron
yläasteella

Sosiaalialan koulutusohjelma
sosionomi
Opinnäytetyö
29.1.2010

Anna Asikainen

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto
Sosiaali- ja terveysala		Sosionomi
Tekijä/Tekijät		
Asikainen Anna		
Työn nimi		
”Mun mielestä on aina plussaa semmonen että pääsee vähän niin ku keskustelmaan asioista” Vertaistukiryhmä koulun ja kodin yhteistyömuotona Myllypuron yläasteella		
Työn laji	Aika	Sivumäärä
Opinnäytetyö	Kevät 2010	41+3
TIIVISTELMÄ Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia Myllypuron yläasteella toimineen vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa koulun ja kodin yhteistyömuotona. Ryhmä tarjosi vanhemmille mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan vanhemmuudesta sekä kasvatuksesta. Samalla ryhmän avulla haluttiin luoda luottamukselliset, avoimet sekä läheiset välit koulun ja kodin välille. Ryhmä kokoontui kevään 2009 aikana neljä kertaa ja siihen osallistui keskimäärin 12 vanhempaa. Tavoitteenani oli selvittää erityisesti ryhmään osallistuneiden vanhempien kokemuksia ryhmän toiminnasta sekä vertaistuen merkityksestä koulun ja kodin yhteistyössä. Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehyksenä olivat dialogisuus sekä voimaantuminen. Vanhempien vertaistukiryhmän toiminta perustui dialogisuuteen ja ryhmän tavoitteena oli voimaannuttaa sekä vahvistaa osallistujien vanhemmuutta. Tutkimusmenetelmäni olivat havainnointi sekä ryhmähaastattelu. Analysoin aineiston teemoittelun ja sisällön analyysin avulla. Havainnoinnin ja haastattelun avulla saatujen tulosten perusteella osallistujien kokemukset ryhmästä olivat erittäin positiivisia. Osallistujat kokivat ryhmästä saadun vertaistuen tarpeelliseksi ja vahvistavaksi. Osallistujien mukaan ryhmä oli turvallinen paikka pohtia omaa vanhemmuuttaan sekä jakaa kokemuksia muiden vanhempien kesken. Dialogisuuteen ja tasavertaisuuteen perustuva vanhempien vertaistukiryhmä on toimiva yhteistyömuoto koulun ja kodin välille. Vertaistukiryhmätoiminta on hyvä väline vanhemmuuden tukemiseen ja se voi lisätä perheen voimavaroja sekä auttaa vanhempia kasvatuksessa.		
Avainsanat		
kodin ja koulun yhteistyö, vertaistuki, dialogisuus, voimaantuminen		

Koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto	
Social Services		Bachelor of Social Services	
Tekijä/Tekijät			
Asikainen Anna			
Työn nimi			
"I think it's always good that you get to discuss things" Peer Support Group as a Co-operating Method Between Home And School			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Final Project	Spring 2010	41+3	
TIIVISTELMÄ The objective of this study was to examine how peer supporting could be used as a co-operating method between home and school. The secondary school of Myllypuro organized a peer support group for parents in spring 2009. The group met four times and was attended by an average of 12 parents. The aim of the group was to offer a place for parents to share their thoughts and experiences about parenthood and raising children. Another important purpose was to create open-minded and confidential relations between home and school. The theoretical framework of my study concentrated on empowerment and dialogue. The peer support group was based on dialogue and intended to offer experiences of empowerment that would strengthen the participants' parenting. My methods were observation in the group and group interview. I analyzed the material by using content analysis. The results showed that the experiences about peer supporting were very positive. Participants felt that the peer support group provided necessary support and functioned as a safe place to think about one's own parenthood and share experiences with other parents. According to my findings a dialogue- and equality-based peer support group of parents is an effective form of co-operation between school and home. In conclusion, peer support is a good working method to support parenthood, empower the family and aid them in raising children.			
Avainsanat			
co-operating between home and school, peer supporting group, dialogue, empowerment			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	2
3. TAUSTA	2
3.1 Koulun ja kodin yhteistyö	2
3.2 Koulun ja kodin yhteistyö Myllypuron yläasteella	5
3.3 Oppilaanohjauksen kehittäminen- hanke	6
3.4 Vertaistuki	7
3.5 Vanhemmuus	8
4. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	9
4.1 Dialogisuus	9
4.3 Voimaantuminen	11
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
5.1 Aineiston hankinta	14
5.1.1 Havainnointi	14
5.1.2 Haastattelu	15
5.1.3 Teemahaastattelu	16
5.1.4 Ryhmähaastattelu	17
5.2 Litterointi	18
5.3 Aineiston analyysi	19
6. RYHMÄN TOTEUTUMINEN	20
6.1 Ensimmäinen tapaamiskerta 11.3.2009	20
6.2 Toinen tapaaminen 24.3.2009	22
6.3 Kolmas tapaaminen 7.4.2009	23
6.4 Neljäs tapaaminen 22.4.2009	25
7. HAASTATTELUN TULOKSET	27
7.1 Vertaistukiryhmään osallistumisen syyt	27
7.2 Dialogisuus	28
7.3 Voimaa vanhemmuuteen	29
7.4 Aiheet	30
8. JOHTOPÄÄTÖSET	31
8. LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELUA	33
9. POHDINTA	36
LÄHTEET	39
LIITTEET 1-3	

1. JOHDANTO

Kodin ja koulun yhteistyö on usein koulun osalta hyvin informatiivista. Karrikoiden voidaan kuvata perinteistä vanhempainiltaa, jossa rehtori aluksi toivottaa vanhemmat tervetulleeksi. Tämän jälkeen seuraa yksipuolista tiedonantoa koulun puolelta. Jossain vaiheessa iltaa vanhemmat jakaantuvat luokkiin, missä seuraa lisää tiedonantoa opettajan toimesta. Kun osa vanhemmista on jo lähdössä kotiin, opettaja huomaa tiedustella, olisiko kenelläkään mitään kysyttävää. Usein tässä vaiheessa kaikki ovat hiljaa. Yhteinen vaikeneminen on helpompaa kuin julkinen puheenvuoron käyttäminen. (Holma – Launonen – Pohjola 2004: 91.)

Vuoteen 2004 saakka kodin ja koulun yhteistyötä on Suomessa tehty ilman yhteisiä opetussuunnitelmaan kirjattuja periaatteita ja toimintamalleja. (Holma ym. 2004: 93.) Korpisen ja Husson (1991) mukaan vanhempien rooli on perinnäisesti ollut passiivinen ja vanhempien asiantuntemusta on hyödynnetty hyvin vähän (Holman ym. mukaan 2004: 93–94). Opinnäytetyössäni tutkin havainnoinnin ja haastattelun avulla uuden yhteistyömallin, vanhempien vertaistukiryhmän, toimintaa Myllypuron yläasteella. Vertaistukiryhmä toteutettiin keväällä 2009 Opetusviraston Oppilaanohjauksen kehittämisen hankkeen alaisena. Ryhmän tavoitteena oli tarjota vanhemmille mahdollisuus keskinäiseen vuorovaikutukseen ja kokemusten vaihtoon. Samalla haluttiin luoda luottamukselliset, avoimet sekä läheiset välit koulun ja kodin välille.

Idean opinnäytetyölleni sain ollessani työharjoittelussa Myllypuron yläasteella. Vanhempien vertaistukiryhmä koulun ja kodin yhteistyömuotona on Myllypurossa uusi, joten sen merkitystä ja toimivuutta on syytä tutkia. Tutkimuksessani haluan selvittää onko vertaistuki hyödyllinen yhteistyömuoto koulun ja kodin välillä. Ennen kaikkea haluan selvittää vanhempien mielipiteitä yhteistyömuodosta. Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessani toimii dialogisuus sekä voimaantuminen. Koska vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa ohjasivat ajatus dialogisuudesta ja voimaantumisesta, oli niiden valitseminen teoreettiseksi viitekehykseksi luontevaa.

2. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyössäni tutkin Myllypuron yläasteella toimineen vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa ja sen hyödyllisyyttä sekä tarpeellisuutta koulun ja kodin välisenä yhteistyömuotona. Vanhempien vertaistukiryhmä oli osa Opetusviraston Oppilaanohjauksen kehittäminen hanketta (luku 3.3). Sain toimeksiannon työlleni vertaistukiryhmän ohjaajilta. He toivoivat ryhmän toiminnan tutkimista ja arviointia. Vanhempien vertaistukiryhmän kaltainen koulun ja kodin yhteistyömuoto toteutettiin Myllypuron yläasteella ensimmäistä kertaa keväällä 2009. Yhteistyömuodon tarkastelu ja toteutuksen arviointi on tärkeää, sillä tietoa toiminnan kannattavuudesta ja merkityksestä koulun ja kodin yhteistyömuotona Myllypurossa ei ole.

Tavoitteenani on tutkia dialogisuuteen ja vanhempien vahvistamiseen sekä vertaistukseen perustuvan yhteistyömuodon toimivuutta Myllypuron yläasteella. Tutkimuksessani selvitän ennen kaikkea vanhempien kokemuksia uudesta yhteistyömuodosta. Tavoitteeni on selvittää vertaistuen merkitystä koulun ja kodin yhteistyössä. Tutkimuskysymykseni ovat: mikä merkitys vertaistuellalla on koulun ja kodin yhteistyössä, miten vertaistukiryhmä voi tukea vanhempana vahvistumista sekä miten dialogisuus näyttäytyy vertaisturyhmän toiminnassa. Selvityksen tukena käytän havainnoinnin ja haastattelun tuottamaa aineistoa. Teoreettinen viitekehys opinnäytetyölleni on dialogisuus sekä voimaantuminen.

3. TAUSTA

3.1 Koulun ja kodin yhteistyö

Kodin ja koulun yhteistyötä on käytetty varsin itsestään selvästi kuvaamaan kaikenlaista yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä. Koulun ja kodin yhteistyö kulkee koulupuheessa mukana usein toteamuksena, että yhteistyötä pitää olla. Käsitteenä koulun ja kodin yhteistyö on epämääräinen. Se on ikään kuin fraasi, jota eri yhteyksissä toistetaan tietämättä, mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan tai mitä se pitää sisällään. Tällöin myös vanhemmille voi olla epäselvää, mitä he voivat yhteistyöltä odottaa. (Metso 2004: 117.)

Yhteistyön sujumiseen vaikuttavat eri osapuolten tunteet, asenteet, tiedot koulumaailmasta ja elämäntilanne. Vanhempien omat kokemukset koulunkäynnistä määräävät lu-

onnollisesti aluksi heidän asennettaan yhteistyöhön. Liian helposti vanhemmat ”taantuvat” oman kouluaikinsa alistuneeksi oppilaaksi, joka kuuntelee, mitä auktoriteetilla, opettajalla on hänelle kerrottavaa. (Hiillos – Kyllönen – Vahtera 2001: 7.)

Lapsi ja nuori elää samanaikaisesti sekä kodin että koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Opettajille vuorovaikutus kodin kanssa on merkittävä apu oppilaan tuntemuksen ja opetuksen suunnittelun sekä toteuttamisen kannalta. Ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksessa on huoltajilla. (Opetushallitus 2004.) Koulun tehtävä on tukea vanhempia vahvaan ja vastuulliseen vanhemmuuteen. Tämä tarkoittaa vanhemman asiantuntijuuden tunnustamista ja korostamista oman lapsensa tai nuorensa kohdalla. Toisaalta se tarkoittaa myös, että opettaja osaa rajata omaa toimenkuvaansa. Opettajan tulee tietää rajansa ja määritellä ne selkeästi. (Hiillos ym. 2001: 51.) Yhteisvastuullisen kasvatuksen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja hyvinvointia koulussa. Kodin ja koulun välinen yhteistyö tulee määritellä opetussuunnitelmassa yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. (Opetushallitus 2004.)

Koulun ja kodin yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. (Opetushallitus 2004). Usein yhteistyö on kuitenkin koulun puolelta informatiivista ja asiantuntijuus on koululla ja sen henkilökunnalla. Opettajan ja vanhempien välinen suhde on aina valtasuhde. Koulun ja kodin vuorovaikutuksessa opettajilla on sisäänrakennettu valta-asema johtuen opettajien asemasta ja professionaalisesta asiantuntijuudesta. (Metso 2004: 32.) Metson (2004) tutkimuksessa vanhempien puheessa koulun ja kodin yhteistyö määrittyi useimmiten konkreettisiksi vanhempainiloiksi tai koulusta kotiin tulevaksi informaatioksi. Myös koulun arkipäivässä yhteistyö näyttäytyi koulua ja koulunkäyntiä koskevien tietojen välittämisenä vanhemmille joko vanhempainilloissa tai kotiin lähtevissä tiedotteissa. Käytännössä koulun ja kodin yhteistyö oli siis usein vanhemmille tiedottamista. Yhteistyön sijaan sitä voisi kuvata yhteydenpidoksi, sillä vastavuoroisuus ja dialogisuus olivat siinä vähäistä. (Metso 2004: 118.) Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmän yksi tavoite oli muuttaa tätä asetelmaa. Tavoitteena oli luoda tasavertainen asetelma huoltajien ja koulun henkilökunnan välille. Samalla haluttiin muistuttaa myös oppilaan huoltajien olevan asiantuntijoita oppilaan kasvatukseen liittyvissä asioissa.

Koulun ja kodin välistä yhteistyötä toteutetaan monella eri tavalla sekä yhteisö- että yksilötasolla. Yhteisötasolla tarkoitetaan pääsääntöisesti vanhempainiltoja sekä retkiä, juhlia ja muita ryhmätapaamisia. Yksilötasolla toimijoina ovat yksittäisen oppilaan vanhemmat ja esimerkiksi opettaja. Koulun tasolla yhteistyö on parhaimmillaan yhdessä tapahtuvaa koulun toiminnan kehittämistä. Vanhemmat voivat olla mukana työstämässä ja ottamassa kantaa koulun opetussuunnitelmaan ja muihin koulun toimintakulttuuriin kuuluviin asiakirjoihin. Koulun tasolla tehtävän yhteistyön tarkoituksena on vahvistaa koulun yhteisöllisyyttä sekä turvallisuutta ja tukea sitä kautta oppilaiden ja koulun henkilöstön hyvinvointia. Luokan tasolla yhteistyö taas vahvistaa luokan yhteisöllisyyttä ja luokan sosiaalisia suhteita. Luokan tasolla yhteistyö tutustuttaa luokan vanhemmat opettajaan ja toisiin vanhempiin sekä oppilaisiin. Luokkatasolla on tärkeää kartoittaa vanhempien toiveet ja tarpeet yhteistyölle. Opettajan tehtäviin kuuluu yhteistyö koko luokan vanhempien kanssa. Tämä voi vaikuttaa ajankäyttöön yksittäisen perheen kanssa. Hyvin toimiva kodin ja koulun yhteistyö on merkittävä oppilaan koulunkäynnin tuki-toimi. (Opetushallitus 2007.)

Opetuksen järjestäjän tehtävä on huolehtia myös siitä, että kodin ja koulun yhteistyö on huomioitu opettajien ja koulun muun henkilöstön työtehtävissä ja heillä on sen toteuttamiseen tarvittavat voimavarat ja valmiudet. Tarpeiden mukaan on huolehdittava koulun henkilöstön täydennyskoulutuksesta liittyen koulun ja kodin yhteistyöhön. Opetuksen järjestäjä voi myös kehittää ja koota yhteistyöhön liittyvää tukimateriaalia tai antaa siitä suosituksia tai tehdä koulutuksessa yhteistyötä alueen muiden kuntien kanssa. Koulun henkilöstö tarvitsee myönteistä asennoitumista ja vuorovaikutustaitoja vanhempien kanssa toimimiseen. Yhteistyön kehittäminen kuuluu koulussa kaikille. (Opetushallitus 2007.) Koulun ja kodin yhteistyö monipuolistuu kun siihen otetaan mukaan opettajien lisäksi esimerkiksi terveydenhoitaja, kuraattori ja oppilaanohjaaja. Tällöin voidaan hyödyntää moniammatillista asiantuntijuutta.

Koulun kannattaa myös panostaa vanhempien keskinäiseen tutustumiseen, jossa luodaan pohja vanhempien verkostoitumiselle. On tärkeää ymmärtää yhteistyön jatkumoa myös siitä näkökulmasta, että vanhempien kokemukset edellisen vaiheen yhteistyöstä vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen seuraavilla kouluasteilla. Tutkimusten mukaan kodin ja koulun yhteistyö vähenee vuosiluokilla 7–9. Tähän vaiheeseen sijoittuvat usein lapsen voimakkaimmat kasvun ja kehityksen vaiheet. Vuosiluokat 7-9 ovat myös lapsen

jatko- opintojen kannalta tärkeitä. Näistä syistä johtuen olisikin erittäin tärkeää panostaa koulun ja kodin yhteistyöhön myös perusopetuksen yläluokilla. Yhteistyötä olisi tärkeää vahvistaa siirtymävaiheessa kuudennelta seitsemännelle vuosiluokalle sekä perusopetuksen luokilla 7–9. (Opetushallitus 2007.)

Vanhempainillat ovat edelleen yleisin tapa tavata oppilaiden vanhempia. Metson (2004) tutkimuksen mukaan tilanteena vanhempainillat muistuttivat oppituntitilannetta. Luokassa vanhemmat asettuivat oppilaiden paikalle pulpetteihin ja opettaja omalle paikalleen luona eteen. Opettajalla oli vanhempainilloissa keskeinen asema: hän määritteli ja kontrolloi tilaisuuden sisältöä ja kulkua. Vanhempien rooli oli istua ja kuunnella. Yleensä vain muutamat vanhemmat esittivät kysymyksiä esimerkiksi hyppytunneista, vastuukysymyksistä ja jotkut myös omasta lapsestaan. Vanhempainillat voidaan nähdä tilanteina, joissa vanhemmuus punnitaan, ainakin vanhempien mielissä. Vanhempainiltojen asetelma pulpeteissa istumisineen vielä korostaa arvioinnin läsnäoloa. Huolehtiva vanhempikin voi pelätä leimautuvansa vanhempienilloissa välinpitämättömäksi vanhemmaksi. (Metso 2004: 124–126.) Onnistunut vanhempainilta edellyttää hyvää suunnittelua, riittävän ajoissa tapahtuvaa selkeää tiedottamista sekä taitoa toimia aikuisryhmän kanssa. Vanhempainiltojen on hyvä olla toimintatavoiltaan vuorovaikutteisia ja monipuolisia. Tapaamisten rakennetta ja toteuttamisen tapoja kannattaa uudistaa. Kokoon-tumistilan käyttöön ja sosiaaliseen muotoon on hyvä kiinnittää huomiota. Koulun henkilökunnan ja huoltajien tulisi kohdata tasavertaisina asiantuntijoina. Jo pienillä istumapaikkojen järjestelyllä luodaan suotuista lähtökohta aikuisten tasavertaiselle kohtaamiselle. (Opetushallitus 2007.)

3.2 Koulun ja kodin yhteistyö Myllypuron yläasteella

Myllypuron yläasteella koulun ja kodin yhteistyö koostuu vanhempainvarteista sekä vanhempainilloista. Vanhempainvartteja järjestetään joka luokka-asteella vähintään kerran lukuvuoden aikana. Yksittäistä oppilasta koskevat arviointi- ja kehityskeskustelut ovat tärkeitä. Näillä keskusteluilla, esim. vanhempainvarteilla, on hyvä olla selkeä tavoite ja tehtävä, jonka tulee olla myös vanhempien ja oppilaiden tiedossa. Näin vanhemmat ja oppilaat voivat omalta osaltaan valmistautua tapaamiseen. (Opetushallitus 2007.) Myllypuron yläasteella järjestetään vanhempainilta 7- luokan oppilaiden vanhemmille syksyisin sekä kasvatukseen liittyvä vanhempainilta koko koulun oppilaiden

vanhemmille. Lisäksi joka vuosi järjestetään maahanmuuttajataustaisten oppilaiden vanhemmille oma vanhempainilta. (Valtonen 2009.)

Tiedottaminen koulun ja kodin välillä tapahtuu oppilaiden mukana lähetettävien tiedotteiden kautta sekä Wilma- järjestelmän avulla. Wilma on koulun tiedotusjärjestelmä, joka sisältää myös tiedot oppilaiden arvioinnista. Vanhempien pyynnöstä tiedotteet voi saada myös paperisena versiona oppilaan mukana kotiin. (Valtonen 2009.)

3.3 Oppilaanohjauksen kehittäminen-hanke

Vanhempien vertaistukiryhmä oli osa Opetusviraston Oppilaanohjauksen kehittäminen hanketta. Hankkeeseen haettiin avoimella haulla pilottikouluja, jotka valitsi hankkeen kehittämis- ja ohjausryhmä. Pilottikoulut vahvistettiin perusopetuslinjan johtoryhmässä 14.1.2009. Myllypuron yläaste valittiin vertaisohjauksen pilottikouluksi. Vertaisohjauksen pilottikoulujen tarkoituksena on kehittää toimintamalleja ja menetelmiä nuorten vertaisryhmäohjaukselle. (Opetusvirasto 2009.)

Myllypuron yläaste haki pilottikouluksi tarkoituksenaan muodostaa koulun ja kodin yhteistyön välille muoto, jossa oppilaiden huoltajat ja koulun aikuiset voivat vertaisesti keskustella oppilaan elämään sekä kouluun liittyvistä kasvatusta- ja ohjauskysymyksistä. Yhteistyöllä koulun ja kodin välillä katsottiin olevan vaikutusta oppilaan hyvinvointiin ja näin yhteistyö tukisi oppilaan ja kouluyhteisön arkea. (Myllypuron yläaste 2009.)

Pilottiohjelman tavoitteena oli luoda ohjelma, jossa koulu toimii kokoontumispaikkana vanhempien keskinäiselle ja koulun ammattilaisten kohtaamiselle kuuntelemisen ja vertaiskeskustelun hengessä. Tavoitteena oli synnyttää luottamusta ja vertaistukea, luoda verkostoja sekä voimaannuttaa vanhempia. Koulun ja kodin yhteistyöhön haluttiin ohjauksellinen lähestymistapa, jossa perustavoitteena on kaikkien osapuolten vertaisuus ja kunnioitus. Oppilaiden huoltajien ja koulun ammattilaisten välille haluttiin saada dialoginen suhde. Tarkoituksena oli, että ohjelman valmistuttua Myllypuron yläasteella olisi valmius antaa ohjelman mallinnus ja materiaali muiden koulujen käyttöön (Myllypuron yläaste 2009.)

3.4 Vertaistuki

Vertaistukitoiminnasta puhuttaessa käytetään monia erilaisia käsitteitä, kuten vertaistuki, oma-aputoiminta tai keskinäisen tuen ryhmät. Eri nimitykset johtuvat siitä, että vertaistuen käsite on vielä uusi ja selkiytymätön (Taitto 2001: 193.). Nylundin (1996) mukaan vertaisryhmän muodostavat henkilöt, joilla on jokin yhteinen ongelma tai jotka ovat samanlaisessa elämäntilanteessa. Ryhmän jäsenillä on halu jakaa kokemuksiaan muiden kanssa, ja tällä tavoin pyrkii keskinäisesti ratkaisemaan tai lieventämään henkilökohtaista ongelmaansa tai elämäntilannettaan. Vertaistukiryhmät ovat yksi tapa ratkoa ja selvittää omaa elämäntilannetta muiden samanlaisessa tilanteessa olevien kanssa. Ryhmien tarjoama tuki voi parantaa ryhmän jäsenten itsetuntoaan ja taitoa selviytyä erilaisista kriisitilanteista. Vertaisryhmätoiminta ei ole terapiaa, vaikka se voi sisältää terapeuttisia elementtejä. On myös muistettava, että ryhmät sopivat vain joillekin ihmisille ja joihinkin elämäntilanteisiin, minkä vuoksi ryhmät eivät voi kokonaan korvata ammattityöntekijöiden palveluita. Kaikki ihmiset eivät halua jakaa ja kertoa kokemuksiaan muille, vaan he haluavat yksilöllistä apua sekä ohjausta. (Nylund 1996: 194, 204–205.)

Vertaisryhmien toimintaperiaatteisiin kuuluu keskinäisen tuen ja kokemusten jakaminen, vastavuoroisuus sekä yhteisöllisyys. Vertaisryhmille ominaista on myös yhteisvastuu, vapaaehtoisuus sekä maksuttomuus. Lisäksi tasa-arvo, sitoutuminen, luottamuksellisuus sekä erilaisuuden kunnioittaminen ovat tärkeitä elementtejä vertaistukiryhmän toiminnassa. Ryhmän taustalla on yhteinen intressi. Aikuisten vertaisryhmillä ei periaatteessa yleensä ole vetäjää, vaan kaikki ryhmän jäsenet ovat toistensa vertaisia. (Järvinen – Nordlund - Taajamo 2006: 17; Taitto 2002: 22.) Tähän ajatukseen myös Myllypuron yläasteen vanhempienryhmän perustui; ohjaajat pyrkivät olemaan vertaisia ryhmään osallistuneiden vanhempien kanssa.

Ryhmätoiminnalla tulisi olla kaksoistavoite eli asiataavoite ja tunnetavoite, vaikka niitä ei aina tiedostettaisikaan. Asiataavoite eli perustehtävä ohjaa ryhmän toimintaa ja vaikuttaa sen rakenteisiin. Jotta ryhmä toimisi tehokkaasti asiataavoitteen mukaisesti, tulee ryhmän pyrkiä kiinteyteen ja koossa pysymiseen eli tunnetavoitteeseen. Tietoisuus tavoitteesta ja ryhmän perustehtävästä on mielekkään työskentelyn lähtökohta. Pääsääntöisesti ryhmän jäsenet tiedostavat ryhmänsä tarkoituksen ja perustehtävän. Usein ryhmään osallistuminen jo edellyttää tietoista hakeutumista ja sopimusta osallistumisesta. (Niemistö 2004: 35, 37.) Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmän osallis-

tuneet vanhemmat olivat tietoisia ryhmän tarkoituksesta ja hakeutuivat sinne omasta kiinnostuksestaan. Koska toimintamuoto koulun ja kodin yhteistyönä oli uusi, ei osallistujilla kuitenkaan ollut suuria ennako- oletuksia tai tavoitteita ryhmän suhteen. Niemistön (2004) mukaan ryhmän ohjaajan rooli on muun muassa auttaa ryhmää työskentelemään tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteet määrittelevät vastaavasti ohjaajan roolia ryhmässä. (Niemistö 2004: 67.) Ryhmän ohjaajalla on hyvä olla tuntemusta ryhmässä tapahtuvasta kehityksestä ja toiminnallisista harjoituksista. Ohjaajan rooli rakentuu hänen oman persoonansa sekä hänen ja ryhmän odotusten mukaan. Ohjaajan rooli voi siis muuttua ja muovautua ryhmän kehittyessä. Toiminnan lähtökohta on, että jokainen ryhmäläinen on oman elämänsä paras asiantuntija. Ohjaaja voi kuitenkin tukea ryhmäläisiä ja kannustaa heitä auttamaan itseään ja toisiaan. Ohjaajan rooli on usein ryhmän alkuvaiheessa näkyvämpi, kun ryhmä etsii vielä itselleen ominaisinta toimintatapaa. (Järvinen – Taajamo 2006: 19–20.) Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmässä ohjaajat ikään kuin ohjasivat ja tukivat keskustelua harjoitusten sekä keskustelunavausten muodossa. Pyrkimyksenä oli pitää pääpaino ryhmän jäsenten keskustelulla.

Vertaistuki voidaan nähdä yhtenä sosiaalisen tuen muotona. Tieto siitä, että on olemassa muita, joilla on samanlaisia kokemuksia, auttaa jaksamaan. Jo pelkästään omien kokemusten, tunteiden tai ajatusten jakaminen ryhmässä antaa voimaa ja yhteisöllisyyden tunteen. Samalla yksilön identiteetti rakentuu ja muuntuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Identiteetin selkiytyminen, itsetuntemuksen ja -luottamuksen kasvu antaa eväitä vahvaan vanhemmuuteen. Vertaustuella on katsottu olevan myös voimaannuttava vaikutus. (Järvinen – Norlund – Taajamo 2006: 21–22.)

3.5 Vanhemmuus

Mannheimin (1959) mukaan vanhemmuus rakentuu sukupolvien ketjussa ajatusten, toimintatapojen ja perinteen siirtymisen kautta joko tietoisesti tai tiedostamatta (Kekkonen 2004: 26 mukaan). Belsky (1984) määrittelee, että vanhempina toimimista määräävät vanhemman oma persoonallisuus, lapsen yksilölliset ominaisuudet sekä sosiaalinen konteksti. Sosiaaliseen kontekstiin kuuluvat parisuhde, sosiaaliset verkostot sekä vanhempien kokemukset työstään. Lisäksi vanhempien kehitysvaiheet, työ, parisuhde ja sosiaaliset verkostot vaikuttavat vanhempien persoonallisuuteen ja yleisen psyykkisen hyvinvoinnin kautta vanhempina toimimiseen. (Viljamaan 2003: 15 mukaan.)

Vanhemmuus ei ole ihmisessä muusta persoonasta erillinen osa, vaikka sen tehtävät ovat erityiset ja ainutlaatuiset verrattuna muihin tehtäviin. Vanhemmuus on suhde lapseen, ja siihen vaikuttavat molemmat vanhemmat sekä heitä ympäröivät muut suhteet ja elinolot. Vanhemmuus luodaan aina uudestaan. Pohjimmiltaan vahva ja vaistonvarainen jälkeläisistä huolehtimisen vietti voi eri aikoina ja eri kulttuureissa saada erilaisia ilmiänsujuja. (Bardy 2002: 41.)

Vanhempien sanotaan olevan parhaita asiantuntijoita oman lapsensa kasvatuksessa. Tämä ennen kaikkea siksi, että vanhemmilla on läheisin tunnesuhde lapseen ja eniten tilaisuuksia vaikuttaa lapsen kehitykseen. Vanhemmilla on mahdollisuus olla läsnä oman lapsensa elämässä paljon enemmän kuin lapsen muilla kasvattajilla. Vanhemmilla on ainakin teoriassa parhaat mahdollisuudet ymmärtää lapsen problematiikkaa, koska se on niin lähellä heitä ja heidän perheelleen tyypillisiä ongelmia. (Alaja 1997: 80–81.)

Vanhemmat ovat vastuussa lapsensa hyvinvoinnista. Vastuu vaatii vahvuutta, aikaa ja viitseliäisyyttä. Vanhemman pitää olla myös looginen säännöissään. Tasapainon löytäminen vanhemmuudessa ei ole helppoa, mutta se on palkitsevaa. (Ahlström 2006:84.) Koska tasapainon löytäminen ei aina ole helppoa, on vanhempien hyvä saada tukea vertaisiltaan ja jakaa ajatuksia muiden vanhempien kanssa.

4. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

4.1 Dialogisuus

Arkikielessä dialogilla tarkoitetaan usein kaksinpuhelua, keskustelua tai vuoropuhelua. Joskus myös keskustelun muotoon rakennettua kirjallista tuotosta voidaan kutsua dialogiksi. Arkikielessä dialogilla voidaan tarkoittaa siis lähes kaikkea keskustelua, joissa on mukana kaksi tai useampia henkilöitä. Tällöin dialogille ei ole asetettu varsinaisia määrittelyjä. (Aarnio 1999: 32.)

Kun dialogia tarkastellaan tarkemmin, voi huomata siinä olevan paljon erilaisia periaatteita ja sääntöjä, joiden mukaan dialogista muodostuu toimiva vuorovaikutustilanne.. Huttusen (1996) määrittelemien dialogin sääntöjen mukaan dialogissa korostuu osallistuminen ja sitoutuminen. Koska dialogin yhtenä päämääränä on yhteisymmärrykseen

pyrkiminen, vaatii se osallistujilta kykyä sitoutua keskusteluun ja ymmärtää toisten ajatuksia sekä tunteita. Tärkeää on myös pysyä dialogissa silloinkin kun sen onnistuminen näyttää epävarmalta. Huttusen sääntöjen mukaan dialogiin ei kuulu minkäänlainen valehtelu tai toisen osapuolen harhauttaminen. (Aarnion 1999: 38–39 mukaan.)

Dialogisuuden yksi tärkeä elementti on vastavuoroisuus, jossa jokainen osapuolista pääsee luomaan tilannetta ja vaikuttamaan tilanteen kulkuun. Yleisesti sosiaalialan asiakas-suhteissa tämä tarkoittaa, että suhde nähdään molemminpuolisen ymmärryksen rakentamisena, jossa ei mennä joko työntekijän tai asiakkaan ehdoilla vaan molempien ehdoilla. Ilman luottamuksellista suhdetta ei yleensä synny dialogista vuorovaikutusta, sillä esimerkiksi työntekijän esittämä erilainen ajatus saatetaan kokea uhkana. Vaikka toinen osapuoli haluaisi luoda avoimen vuorovaikutussuhteen toiseen, ei ole itsestään selvää, että toinen tai toiset ihmiset lähtevät tuohon vuoropuheluun mukaan. Dialogisen suhteen kannalta on keskeistä se, syntyykö suhteessa yhteisen hämmästyksen hetkiä, jossa työntekijä rohkenee astua alueelle, jossa hänelläkään ei ole riittävää tietoa ja jossa tieto voidaan yhdessä rakentaa. Dialogisessa suhteessa onkin tärkeää kohdata toinen avoimesti erilaisine näkemyksineen ja kaikkine tulevaisuuden mahdollisuuksineen. Se, mihin suuntaan asiakkaan elämäntilanne kehittyy, on molemmille osapuolille viime kädessä avoinna. (Mönkkönen 2007: 87,89,95.)

Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmä perustui avoimeen dialogiin. Avoin dialogi edellyttää rohkeutta omaan kaikinpuoliseen kokemiseen sekä avointa ja kiinnostunutta toisen kuuntelua. Painopiste on usein enemmän vuorokuuntelussa kuin vuoropuhelussa. Avoimessa dialogissa ohjaajan on tärkeää pystyä katselemaan kysymyksiä muustakin kuin omasta perspektiivistään. Ohjaajan ammattitaitoa on nähdä asioita eri suunnista. Pyrkimyksenä on luoda tila, jossa sekä ohjaajalla että ohjattavilla on molemmilla yhtä paljon sitä, mikä pitää tulla käsiteltäväksi. Avoin dialogi mahdollistaa sen, että ohjattava saattaa oppia tuntemaan itsensä paremmin ja alkaa havaita omia kasvutarpeitaan. (Ojanen 2001: 64, 66, 67.)

4.2 Dialogiryhmän ohjaus

Aloittelevat dialogiryhmät tarvitsevat onnistumisensa varmistamiseksi selkeän ohjaajan. Hänen taitavuutensa tulee ilmi erityisesti silloin, kun häntä ei tarvita ja hän ymmärtää

toimia taka-alalla. Toisin sanoen hyvä ohjaaja tekee itsensä tarpeettomaksi. Huono ohjaaja taas tekee itsensä tarpeelliseksi joka käänteessä. (Heikkilä – Heikkilä 2001: 189.)

Vaikka hyvä ohjaaja toimiikin taka- alalla, ei ohjaajan rooli dialogiryhmässä ole helppo. Ohjaajan on sisäistettävä joitakin asioita, jotta hän voisi luoda osallistujien persoonallisuutta kunnioittavan ja arvostavan ilmapiirin. Ohjaajan tulee esimerkiksi varmistaa, että myös osallistujat saavat olla luovia. Lisäksi on tärkeää muistaa, että jokainen osallistuja on yksilö; osallistujien tulee saada joustavasti itse valita osallistumis- ja luovuusaktiiviteettinsä. Ohjaajan tulee myös viestittää, että ryhmässä kunnioitetaan toisen tunteita ja arvoja, vaikka ne poikkeaisivatkin sovinnaisesta tai esimerkiksi ohjaajan omista arvoista. Ohjaajan tulee muistaa, ettei missään vaiheessa erehdy osoittamaan olevansa parempi kuin muut. Hänen tulee pyrkiä puolueettomuuteen eikä hänen tehtäviinsä kuulu määritellä osallistujien mielipiteitä hyviksi tai huonoiksi. Dialogiryhmän tavoitteena on, että jokainen saa ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa rehellisesti. Ryhmässä tulisi olla helppoa ja vaivatonta puhua sekä tutkia omia ajatuksiaan. (Heikkilä – Heikkilä 2001: 190–191.)

Ohjaajan tulee olla koko ajan tilanteen tasalla ja varmistaa, että jokaisella dialogiin osallistuvalla on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua keskusteluun, ei pelkästään pinta-puolisella perinteisen keskustelun tasolla vaan tuomalla pohdittavaksi ja tutkimuksen kohteeksi omia syvällä piileviä ajattelunsa taustatekijöitä. Hyvä ohjaaja luo ryhmään sellaisen hengen, että siellä jokainen saa kokea samanlaista ihmisarvoa. Silloin kukaan ei nouse arvoasteikossa muita ylemmäksi eikä kukaan ei käytä valtaa toisen yli. Dialogiin perustuvassa ryhmässä ei ole pakotteita, ei ole arvoeroja eikä vedota aikaisemmin hankittuihin meriittilistoihin. (Heikkilä – Heikkilä 2001: 194.)

4.3 Voimaantuminen

Voimaantumisella tarkoitetaan yksilön vahvaa sisäistä voimantunteen ja hyvinvoinnin kokemusta. Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa, hän luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä. Hän toimii vastuullisesti, uskaltaa asettaa päämääriä sekä tehdä valintoja ja päätöksiä. Voimaantuminen vaihtelee tilanteesta ja ympäristöstä riippuen eikä näin ollen ole pysyvä tila. (Siitonen 1999.) Siitosen mukaan voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään ja on prosessinomaista. Voimaa ei voi antaa toiselle ihmiselle, mutta toimintaympäristö ja olosuhteet ovat merkityksellisiä voimaantumisprosessissa.

Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, siihen vaikuttavat toiset ihmiset. Sosiaalinen kanssakäyminen on ratkaisevaa itseä ja omia mahdollisuuksia koskevien uskomusten rakentumisessa. Toisen ihmisen voimaantumista voi yrittää tukea hienovaraisilla toimenpiteillä, joilla pyritään mahdollistamaan ihmisen itsensä arvostamista ja itseensä luottamista. Voimaantumisen kannalta on tärkeää, että ihmisellä on mahdollisuus kontrolloida omaa kohtaloaan ja vaikuttaa päätöksiin, jotka koskevat häntä. (Siitonen 1999.)

Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, luottamukseen omiin mahdollisuuksiinsa sekä näkemykseen itsestään ja omasta tehokkuudestaan. Ihminen on aktiivinen, luova ja vapaa toimija, joka asettaa jatkuvasti itselleen päämääriä omassa elämänprosessissaan. Näitä päämääriä ovat esimerkiksi pyrkimykset, toiveet ja halut. Itseä ja omia mahdollisuuksia koskevat uskomukset rakentuvat keskeisiltä osin sosiaalisessa kanssakäymisessä. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, siihen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. Voimaantumista voidaan yrittää tukea monilla mahdollistavilla hienovaraisilla ratkaisuilla, vaikkakaan toinen ihminen ei voi antaa voimaa toiselle eikä yksipuolisesti päättää toisen voimaantumisesta. (Siitonen 1999.) Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmän tavoitteena oli tarjota ratkaisuja vanhempien voimaantumiseen ja tukea osallistujien vahvistumista vanhempina. Vanhemmille haluttiin tarjota mahdollisuus toisten vanhempien kohtaamiselle, jolla toivottiin olevan vaikutusta vanhempana vahvistumiseen.

Myllypuron yläasteen vanhempien vertaistukiryhmää ohjasi ajatus dialogisuudesta ja siitä, että vanhemmilla olisi luottamuksellinen sekä turvallinen paikka jakaa omia kokemuksiaan murrosikäisen nuoren vanhempana. Tavoitteena oli antaa osallistujille hyväksytyksi tulemisen kokemuksia sekä kunnioittaa jokaisen osallistujan mielipiteitä ja kokemuksia. Ryhmään osallistujien uskoa omiin ratkaisuihinsa ja kykyihinsä haluttiin tukea. Uskomus omiin kykyihin, itseluottamus, tyytyväisyys, minäkuva sekä mahdollisuus tehdä itsenäisiä ratkaisuja ovat erittäin merkityksellisiä omien voimavarojen vapautumisen kannalta. Nämä käsitteet ovat yhteydessä moniin muihin voimaantumisen osaprosesseihin, erityisesti vapauteen, ilmapiiriin, keskinäiseen luottamukseen, kunnioitukseen ja arvostukseen sekä turvallisuuteen, ennakkoluulottomuuteen ja hyväksyntään. (Siitonen 1999.)

Minäkäsitys on merkityksellinen voimaantumisprosessissa, koska ihmisen käsitys itsestään on yhteydessä siihen, millaisia odotuksia hänellä on tulevaisuutta kohtaan ja miten hän arvioi omat voimavaransa verrattuna näihin odotuksiin. Jos ihminen tuntee, että häntä kunnioitetaan sellaisena kuin hän on, ja hän kokee vapautunutta, ennakkoluulotonta suhtautumista, turvallisuutta sekä kokee ilmapiirin demokraattisena ja itsensä hyväksytyksi, silloin hän arvioi kontekstinsa tulevaisuutensa rakentamisen näkökulmasta mahdollistavaksi. Tämä voi tapahtua omista lähtökohdista, mutta yhteistyössä muiden kanssa. Tällaisessa mahdollistavassa kontekstissa ihmisellä on ”liikkumatilaa”, eikä ihminen koe kohtuuttomia rajoittavia vaatimuksia tai kontrolloivaa ulkoista painetta muuttua tiettyyn suuntaan. (Siitonen 1999.) Vanhempien vertaistukiryhmä pyrki olemaan juuri edellä kuvatun kontekstin mukainen.

Toisen ihmisen voimaantumisprosessia voi yrittää hienovaraisesti tukea toimenpiteillä, jotka pyrkivät mahdollistamaan ihmisen itsensä arvostamista ja itseensä luottamista. Vanhempien vertaistuki ryhmä haluttiin nähdä tällaisena toimenpiteenä. Itsetuntemus on yhteydessä itsearvostukseen ja itseluottamukseen. Voimaantumisen mahdollistavassa kontekstissa ihmiselle tarjoutuu mahdollisuus itsensä tarkkailuun ja itsearviointiin. Hänellä on mahdollisuus keskustella luotettavien ihmisten kanssa. Vuorovaikutuksen tulisi olla sellaista, että se antaa mahdollisuuden avoimeen ja rehelliseen mielipiteiden vaihtoon. Itsetuntemuksen tukemisen päämääränä tulisi olla vahvuuksien löytäminen sekä omaa itseä ja muita haittaavien sokeiden kohtien tiedostaminen. Itsensä tunteminen antaa perusteita itsearvostukselle. Toisen auttaminen tuo hyvän mielen, myönteisen tunnetilan. Ihminen voi auttamisen jälkeen kehua itseään itselle. Toisen arvostamiseen ja huomioon ottamiseen pyrkiminen näkyy tavallisesti arvostuksen molemminpuolisuutena. Itseään tunteva ja itseään arvostava todennäköisesti myös luottaa mahdollisuuksiinsa päämääriensä saavuttamisessa. (Siitonen 1999.)

Voimaantumisen kannalta tärkeä kysymys on myös, millainen minä haluaisin olla. Tähän liittyy tulevaisuuden ennakointi ja erityisesti itse asetettujen odotusten pohdinta. Hyväksyvässä ja arvostavassa ilmapiirissä ihminen uskaltaa ottaa riskejä. Onnistuminen tuo itseluottamusta, mikä puolestaan voi tukea itsearvostusta. Itseänsä arvostavan ihmisen itsetunto paranee tai pysyy terveenä. Näissä prosesseissa ihmisen sisäinen voimantunne vahvistuu, ihminen voimaantuu. (Siitonen 1999.)

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Sekä aineiston hankinta- että analyysimenetelmät ovat kvalitatiivisia. (kts. Eskola – Suoranta 2001.)

5.1 Aineiston hankinta

Keräsin aineiston tutkimustani varten havainnoimalla sekä ryhmähaastattelulla, jossa käsiteltiin tiettyjä teemoja. Näin ryhmähaastattelu oli samalla myös teemahaastattelu. Havainnointi tapahtui ryhmän tapaamisissa maaliskuu- ja huhtikuussa 2009. Ryhmähaastattelu toteutui 10.6.2009.

5.1.1 Havainnointi

Keräsin aineistoa opinnäytetyötäni varten havainnoimalla Myllypuron vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa sekä viimeisen tapaamiskerran palautekeskustelua. Havainnoinnin etuna on, että sen avulla saadaan välitöntä, suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta ja käyttäytymisestä. Havainnoinnin avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2004: 202.) Valitsin havainnoinnin aineiston hankintamenetelmäksi, sillä halusin nähdä kuinka ryhmän tavoitteet toteutuvat käytännössä. Havainnoinnin muodot aineistonkeruumenetelmänä voidaan jakaa piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. Raja havainnoinnin ilman osallistumista ja osallistuvaan havainnoinnin välillä ei ole kovin selkeä. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineiston keruutapaa, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan. Havainnoinnissa ilman osallistumista tutkimuksen tiedonantajien ja tutkijan välinen vuorovaikutustilanne ei ole tiedonhankinnan onnistumisen kannalta olennaista. Tutkija on silloin ulkopuolinen ja osallistumaton tarkkailija. (Eskola – Suoranta 2001: 98; Tuomi – Sarajärvi 2002: 83, 84.) Oma havainnointini oli sekä osallistuvaa havainnointia sekä havainnointia ilman osallistumista. Pääsääntöisesti havainnoin ryhmän toimintaa ottamatta siihen osaa. Otin kuitenkin osaa keskusteluun, jos koin sen tilanteessa tarpeelliseksi. Jos esimerkiksi koin omaavani erityistä osaamista tai tietoa kyseessä olleesta aiheesta, kerroin mielipiteeni. Ryhmän kolmannella tapaamiskerralla ryhmän kolmesta ohjaajasta kaksi oli sairaana, joten osallistuin ryhmään sekä havainnoijan että ohjaajan roolissa.

Joissakin tilanteissa voi olla vaikea tallentaa tietoa välittömästi. Tällöin tutkijan täytyy vain luottaa omaan muistiinsa ja kirjata havainnot myöhemmin. (Hirsjärvi ym. 2004: 202–203.) Tein ennen havainnointitilanteita valmiiksi havaintomatriisin (liite 1), mihin kirjoitin itse havainnointitilanteessa muistiinpanoja. Heti havainnointitilanteiden päätyttyä täydensin muistiinpanoja tarpeen niin vaatiessa.

Havainnoinnista voidaan kertoa tutkittaville tai se voidaan jättää kertomatta. Jos havainnoinnista ei kerrota, on muistettava menettelyyn liittyvät eettiset ongelmat. Havainnoitavilla pitäisi periaatteessa olla lupa kieltäytyä havainnoinnista. Joskus taas ongelmia voi tulla avoimesta havainnoinnista: havainnointi voi muuttaa havainnoitavien käytöstä ja tutkittavan yhteisön toimintaa. Havainnointia onkin kritisoitu siitä, että havainnoija saattaa häiritä tilannetta, joskus jopa suorastaan muuttaa tilanteen kulkua (Eskola – Suoranta 2001: 99, 101; Hirsjärvi ym. 2004: 202). Itse valitsin kertoa havainnoinnista avoimesti. Jokaisen ryhmän tapaamiskerran alussa muistutin roolistani havainnoitsijana sekä kerroin miten ja mihin saamaani aineistoa tulen käyttämään. Kukaan ryhmän jäsenistä ei kieltäytynyt havainnoinnista enkä huomannut sen vaikuttavan ryhmän käyttäytymiseen.

5.1.2 Haastattelu

Yleinen tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattelemaansa. Yksinkertaisesti määriteltynä haastattelu on tilanne, jossa henkilö (haastattelija) esittää kysymyksiä toiselle henkilölle (haastateltava). Haastattelun määritelmät ovat laajentuneet viime vuosina ja perinteisestä kysymys-vastaus-haastattelusta on yhä enemmän siirrytty keskustelunomaisiin haastattelutilanteisiin. (Eskola – Suoranta 2001: 85.)

Haastattelun etu on ennen kaikkea joustavuus. Haastattelija voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin katsoo aiheelliseksi. Tarvittaessa haastattelijalla on mahdollisuus oikaista väärinkäsityksiä, selventää sanamuotoja, käydä keskustelua tiedonantajan kanssa ja toistaa kysymyksiä. Tällaista mahdollisuutta ei ole esimerkiksi postikyselyssä, jossa kaikki saavat samanlaisen lomakkeen. (Sarajärvi – Tuomi 2002: 75.)

Tutkimushaastattelulla on aina erityinen tarkoitus ja erityiset osallistujaroolit, mikä erottaa haastattelun arkikeskustelusta. Haastattelussa tieto on haastateltavalla ja haastattelija on tietämätön osapuoli. Haastatteluun on ryhdytty tutkijan toimesta. Tutkija yleensä

myös ohjaa tai vähintäänkin suuntaa keskustelua tiettyihin puheenaiheisiin. Tutkimus-haastattelua ohjaa tutkimuksen tavoite. Tutkijalla on tiedonintressi, jonka vuoksi hän tekee kysymyksiä ja aloitteita. (Ruusuvuori – Tiittula 2005: 22–23.) Oma tiedonintressini oli saada syventäviä ja laajempia vastauksia vastaamaan opinnäytetyöni tavoitteita. Haastattelun avulla halusin syventää teemoja, jotka nousivat esiin niin ryhmän tavoitteista kuin havainnoinnin avulla saamastani aineistosta. Haastattelu aineiston hankintamenetelmänä sopii opinnäytetyöhöni havainnointia täydentävänä menetelmänä.

5.1.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Menetelmästä puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Teemahaastattelussa ei kuitenkaan voi kysyä mitä tahansa, vaan siinä pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn ja haastattelijan tehtävänä on varmistaa, että etukäteen valitut teemat käydään haastattelijan kanssa läpi. (Eskola – Suoranta 2001: 86; Sarajärvi – Tuomi 2002: 77–78) Teemahaastattelua varten valitsemani teemat valitsin havainnoinnista saamani aineiston pohjalta. Muodostin haastattelua varten haastattelurungon teemoista (liite 2). Teemoja olivat odotukset, keskustelujen aiheet, dialogisuus, vahvistaminen ja vertaistuki. Odotuksilla tarkoitin osallistujien odotuksia vertaistukiryhmää kohtaan. Halusin selvittää odotuksia, joita osallistujilla oli ennen ryhmään osallistumista. Samalla toivoin selvittäväni syitä osallistua vertaistukiryhmän toimintaan. Valitsin teemaksi keskustelujen aiheet, sillä koin tärkeäksi selvittää aiheiden mielekkyyttä ja sopivuutta vanhemmille. Aiheiden mielekkyyden tarkastelu on tärkeää esimerkiksi tulevia vertaistukiryhmiä suunniteltaessa. Dialogisuus nousi teemaksi jo vanhempien vertaistukiryhmälle asetettuja tavoitteita tarkastellessa. Ryhmän toiminta perustui dialogisuuteen, joten näin luonnolliseksi valita dialogisuuden yhdeksi teemaksi ja tutkia sen näkyvyyttä ryhmän toiminnassa. Samoin perustein valikoitui myös vahvistaminen ja vertaistuki haastattelun teemoiksi.

Teemahaastattelu on muodoltaan niin avoin, että siinä vastaaja pääsee halutessaan puhumaan varsin vapaamuotoisesti. Tällöin kerätyn materiaalin voi katsoa edustavan vastaajien puhetta itsessään. (Eskola – Suoranta 2001: 87) Haastattelua tehdessäni korostin

haastateltaville juuri tätä seikkaa: toivoin haastattelutilanteen muistuttavan mahdollisimman paljon vapaamuotoista keskustelua.

5.1.4 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa on paikalla samalla kertaa useita haastateltavia, mahdollisesti haastattelijoitakin. Ryhmähaastattelun tavoitteena on ryhmäkeskustelu tutkijan haluamasta aiheesta tai teemoista. Yleinen ryhmäkeskustelun käytötapa on pyrkiä selvittämään osallistujien mielipiteitä ja asenteita keskustelun kohteena olevaa ilmiötä kohtaan. (Valtonen 2005: 224,226; Eskola – Suoranta 2001: 94.) Käytin aineiston hankintaan ryhmähaastattelua yksilöhaastattelun sijasta, koska ajattelin osallistujien jännittävän yksilöhaastattelua ja näin ollen haastatteluaineiston jäävän puutteelliseksi. Ryhmähaastattelu oli myös luonnollinen valinta aineiston hankintamenetelmäksi, koska vanhemmat olivat toisilleen tuttuja jo vertaistukiryhmän tapaamisista ja koin sen olevan hyöty myös haastattelutilanteessa. Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat toisistaan tukea ja siinä saatetaan myös saada tietoa tavallista enemmän: osallistujat voivat yhdessä muistella, herättää muistikuvia, tukea ja rohkaista toisiaan. (Eskola – Suoranta 2001: 94.)

Ryhmähaastattelua sovittaessa on myös mietittävä haastateltavan ryhmän koko. Sopivana haastateltavien määränä voi pitää 4-8 henkilöä yhdellä kertaa. Haastatteluajankohdan sopiminen on usein vaikeaa, koska samaan aikaan ja samaan paikkaan on saatava useampi ihminen kerralla. Ryhmähaastattelussa on myös otettava huomioon tallentamiseen liittyvät ongelmat. Jos haastateltavia on suuri ryhmä, on etukäteen huomioitava esimerkiksi lisämikrofonien tarve. Haastattelun jälkeen ongelmia voi tulla haastattelun purkamisen yhteydessä. Litteroinnissa voi olla ongelmallista saada selvää tilanteista, joissa useampi ihminen puhuu samaan aikaan. (Eskola – Suoranta 2001: 96–98) Kutsuin ryhmähaastatteluun sähköpostitse 10 vertaistukiryhmään aktiivisesti osallistunutta vanhempaa (liite 3). Aikataulujen yhteensovittaminen osoittautui ennakko-oletuksia hankalammaksi. Lopulta haastattelutilaisuuteen osallistui kolme henkilöä. Toivoin suurempaa osallistujamäärää, mutta olin kuitenkin tyytyväinen saadessani aikaan ryhmäkeskustelutilanteen kolmen osallistujan kesken. Kolmen osallistujan kesken haastattelutilanne oli selkeä, osallistujat eivät puhuneet toistensa päälle eikä esimerkiksi lisämikrofoneille ollut tarvetta kaikkien istuessa pienen pöydän ääressä. Myös litterointi oli helppoa, koska haastateltavia ei ollut montaa.

Ryhmäkeskustelussa on keskeistä ryhmän vetäjän rooli ja läsnäolo. Hänen tehtävänä on virittää keskustelulle otollinen ilmapiiri, ohjata keskustelua tavoitteiden mukaisesti sekä kannustaa ja rohkaista osallistujia keskustelemaan aiheesta. Keskusteluvastuu siirretään tietoisesti osallistujien harteille eikä vetäjä itse aktiivisesti osallistu keskusteluun. Ryhmän alussa vetäjä usein käyttää aktiivisesti valtaa, luo säännöt ja edellytykset keskustelulle. Ryhmäkeskustelu luokitellaan usein ”ei-luonnolliseksi” puheentuottamisen tavaksi, koska puhetta ei olisi olemassa ”luonnostaan” ilman tutkijan järjestämää puhe-tilaisuutta. Vetäjä pyrkii tietoisesti saamaan aikaan osallistujien välistä vuorovaikutusta. Vetäjä ikään kuin tarjoilee tiettyjä tutkimuksen kohteena olevia teemoja osallistujien keskenään keskusteltaviksi ja kommentoitaviksi. (Valtonen 2005: 223–231.) Ennen ryhmähaastattelua olin laatinut haastattelulle rungon ja teemat, joita tulisi käsitellä. Ennen haastattelun alkua haastateltavat saivat rauhassa tutustua teemoihin ja kysymyksiin. Tällä halusin varmistaa mahdollisimman runsaan keskustelun heti tilaisuuden alkaessa. Kun osallistujat olivat nähneet keskustelun teemat ja kysymykset etukäteen, oli keskustelun helpompi käynnistyä. Haastattelu kesti noin puolitoista tuntia. Haastattelu eteni teemarungon mukaisesti. Keskustelu oli aktiivista koko tilaisuuden ajan. Vaikka keskustelu ajautui ajoittain muihin aiheisiin, kaikki ennalta määrätyt teemat käytiin läpi.

Ryhmäkeskustelun ideaali on saada kaikki osallistujat mukaan keskusteluun. Tämä ei kuitenkaan aina onnistu. Puheliaimmat henkilöt voivat dominoida keskustelua. Keskustelun vetäjä voi tällöin turvautua eleisiin, joilla viestitetään, että kyseinen puhuja voisi antaa puheenvuoron muillekin osallistujille. (Valtonen 2005: 236) Itse en kokenut, että olisin joutunut viestimään puheenvuoron antamisesta jollekin muulle. Keskustelu sujui vilkkaana kaikkien osallistujien kesken.

5.2 Litterointi

Haastattelun jälkeen litteroin aineiston kirjalliseen muotoon. Litteroinnin tarkkuudesta ei ole yksiselitteistä ohjetta. Tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta riippuu, kuinka tarkkaan litterointiin on syytä ryhtyä. Joskus haastatteluista poimitaan vain keskeisimmät asiat, eli puheesta litteroidaan ainoastaan tutkittavan aiheen kannalta keskeisimmät seikat. Näin toimittaessa riskinä on, että jotakin tutkimuksen kannalta tärkeää materiaalia voi jäädä huomioimatta. Näin ollen se jää myös tutkimuksen ulkopuolelle, kun aineistoa käytetään vain valikoiden ennalta päätettyjä teemoja ja kysymyksiä noudattaen.

(Saaranen-Kauppinen – Puusniekka: 2006a.; Hirsjärvi – Hurme 2008: 139.) Litteroin koko aineiston juuri tästä syystä. En halunnut, että aineistoista jää tärkeitä seikkoja huomioimatta. Kun koko aineisto oli litteroitu, siihen oli myöhemmin helppo palata ja tarkistaa asiayhteyksiä. Litteroitua aineistoa kertyi 23 sivua. Tämän lisäksi kirjoitin havainnoin avulla saamani aineiston yhtenäiseksi tekstiksi. Tekstiä tuli seitsemän sivua.

5.3 Aineiston analyysi

Litteroinnin jälkeen aloitin aineiston analyysin. Koska hankin aineistoa teemahaastattelun avulla, oli luonnollista valita analyysitavaksi teemoittelu. Luin aineiston useaan kertaan läpi, jonka jälkeen järjestin aineiston teemoittain käyttämällä apunani teemahaastattelun tekemääni haastattelurunkoa. Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä tekstimassasta sen eri haastatteluja, vastauksia tai kirjoitelmia yhdistäviä seikkoja (Saaranen – Kauppinen – Puusniekka: 2006b). Muodostin teemoja etsimällä aineistosta kaikki kohdat, joissa kyseisestä teemasta puhuttiin. Kun teemana oli esimerkiksi dialogisuus, etsin aineistosta kaikki ne kohdat joissa käsiteltiin dialogisuutta. Kokosin litteroidusta aineistosta erilliseen tiedostoon ”leikkaaliimaa”- menetelmää käyttäen kaikki ne kohdat, jotka käsitelivät dialogisuutta. Näin menettelin jokaisen teeman kohdalla. Kokosin teemoja käsitteleviä kohtia myös havainnoinnin avulla saamastani aineistosta.

Teemoittelun jälkeen aloin muodostamaan saamastani aineistosta kategorioita sisällön analyysia apuna käyttäen. Sisällön analyysissä pyritään muodostamaan sellaisia malleja, jotka esittävät tutkittavaa ilmiötä tiivistetyssä muodossa ja joiden avulla tutkittava ilmiö voidaan käsitteellistää. Analyysi voidaan tehdä joko lähtien aineistosta, eli induktiivisesti tai deduktiivisesti, jolloin analyysia ohjaa aikaisempaan tietoon perustuva luokittelurunko. (Kyngäs – Vanhanen 1999: 3.) Analyysiani ohjasi aineisto, mutta myös valmiit teemat. Etsin teemoittelusta aineistosta yhdistäviä tekijöitä ja yhdistin ne samaan kategoriaan. Yläkategorioiksi muodostuivat esimerkiksi yhteinen intressi, tasavertaisuus ja avoimuus. Näiden yhdistävä kategoria oli dialogisuus. Muodostin yhteensä viisi yhdistävää kategoriaa, jotka pohjautuivat teemahaastattelussa käyttämiini teemoihin.

Raportoinnissa esitetään usein suoria lainauksia, sitaatteja, aineistosta. Sitaattien tarkoituksena on havainnollistaa aineistoa ja todistaa lukijalla, että tutkijalla on todellakin ollut aineisto, johon hän analyysinsä pohjaa ja että aineisto on antanut johtolankoja tee-

mojen muodostamiseen. (Saaranen - Kauppinen - Puusniekka 2006b.) Pattonin (1990) ja Sandelokowskin (1993) määritelmän mukaan sitaatit lisäävät raportin luotettavuutta ja osoittavat lukijalle sen, minkälaisesta tai mistä alkuperäisaineistosta kategoriat on muodostettu. (Kynkään ja Vanhasen 1999: 10 mukaan). Sitaatteja tulee käyttää raportoinnissa esimerkinomaisesti ja raporttia kirjottaessa on hyvä miettiä onko sitaatti varmasti tarpeellinen suunnitellussa kohdassa. (Saaranen - Kauppinen - Puusniekka 2006b.) Tulosten raportoinnissa käytän sitaatteja havainnollistaakseni ryhmän tapaamisia sekä haastattelusta saamaani aineistoa. Ryhmän tapaamisia kuvaillessani sitaatit ovat merkitty H1-H12. Haastattelusta saamani aineiston sitaatit ovat merkitty HA1-HA19.

6. RYHMÄN TOTEUTUMINEN

Vanhempien vertaistukiryhmä kokoontui neljä kertaa. Kolme ensimmäistä kertaa järjestettiin Myllypuron yläasteen tiloissa ja viimeinen vapaamuotoisempi tilaisuus pidettiin ravintolassa. Tapaamisten välillä oli noin kaksi viikkoa aikaa ja jokaiseen ryhmän tapaamiseen oli varattu noin puolitoista tuntia aikaa. Ryhmän koollekutsujina ja ohjaajina toimivat Myllypuron yläasteen opinto-ohjaaja Tiina Valtonen, erityisopettaja Ulla Hukka sekä koulun entinen rehtori Anneli Luotonen.

Kutsu ryhmään tapahtui koulun tiedotusjärjestelmä Wilman kautta sekä oppilaiden mukana lähetettyjen tiedotteiden välityksellä. Lisäksi koollekutsijat olivat yhteydessä vanhempiin puhelimitse sekä sähköpostitse. Tilaisuuksiin haluttiin luoda ”ei- koulumuotoinen” ilmapiiri järjestämällä tilaisuus koulun ruokalassa luokahuoneen sijaan, asettelemalla tuolit ringiin sekä tarjoilun avulla. Ohjaajat suunnittelivat jokaisen tapaamisen rungon etukäteen sekä päättivät tapaamisissa käsiteltävät aiheet.

6.1 Ensimmäinen tapaamiskerta 11.3.2009

Ensimmäisen kokoontumisen teemana oli ”Mikä meitä yhdistää”. Tavoitteena oli keskustella osallistujien kanssa harjoituksia apuna käyttäen kasvatuksesta ja kasvatuksen tärkeistä arvoista sekä siitä, mitä osallistujien omat vanhemmat pitivät tärkeinä arvoina.

Paikalle saapui 14 vanhempaa, joista 12 oli naisia ja kaksi miestä. Osallistujat saapuivat ryhmään omaa tahtiaan. Aluksi oli vapaata keskustelua sekä tarjoilusta nauttimista.

Ryhmä käynnistyi ohjaajien ohjeistamalla tutustumiskierroksella. Jokaisen osallistujan tuli valita kuvakorteista se, mikä kuvasti sen hetkistä tunnelmaa. Valinnan jälkeen osallistujat kertoivat nimensä sekä miksi valitsivat kyseessä olevan kortin. Ohjaajat kertoivat omalla esittäytymisvuorollaan ryhmän tavoitteet ja tarkoituksen. Omalla vuorollani kerroin olevani ryhmässä opiskelijan ja havainnoijan roolissa sekä mahdollisesti käyttäväni muistiinpanoja tulevassa opinnäytetyössäni. Keskustelu oli jo esittelykierroksella avointa ja aktiivista. Osallistujat kertoivat perheensä kuulumisia ilman, että sitä varsinaisesti pyydettiin.

Tutustumiskierroksen jälkeen yksi ohjaajista piti puheenvuoron dialogisuudesta, jonka jälkeen osallistujat ohjeistettiin tekemään pariharjoitusta, jossa tuli keskustella kasvatuksesta. Harjoituksen jälkeen sen herättämistä ajatuksista keskusteltiin yhteisesti. Keskustelun aiheita olivat kasvatuksen arvot, vertaistuki sekä murrosikä. Osallistujat toivat selkeästi esille kaipaavansa ryhmältä vertaistukea ja kokemustenvaihtoa muiden murrosiässä olevien vanhempien kesken. Yksi osallistuja toivoi konkreettisia neuvoja murrosikäisen kanssa eletävään arkeen. Yhden osallistujan jouduttua lähtemään ennen kokoontumisen päättymistä, hän muistutti vaitiolovelvollisuuden tärkeydestä:

"Mä sanon tän nyt vielä ennen ku lähden, että sovitaan sitten niin et nää asiat jää ihan näiden seinien sisäpuolelle, ettei sit mennä kotiin ja kerrota esimerkiksi lapsille et mitä täällä puhutaan" (H1)

Muut osallistujat olivat asiasta samaa mieltä ja totesivat vaitiolon olevan erittäin tärkeää ryhmän kannalta. Yksi osallistujista korosti haluavan ryhmän olevan *"turvallinen tila käydä läpi ajatuksia"*. Osallistujan kommentti vaitiolovelvollisuuden tärkeydestä rohkaisi myös muita osallistujia ottamaan aktiivisemmin osaa keskusteluun ja kertomaan omia mielipiteitään. Tapaamisen lähestyessä loppuaan keskustelu oli edelleen aktiivista. Ohjaajat muistuttivat ajan loppuvan ja kertoivat seuraavan tapaamisen ajankohdan sekä teeman. Lopuksi käytiin lyhyt keskustelu tapaamisen herättämistä ajatuksista.

Ensimmäinen kokoontuminen oli onnistunut ja ryhmä saavutti sille asetetut tavoitteet hyvin. Ensimmäisen kerran tavoitteena oli keskustella kasvatuksesta ja kasvatuksen tärkeistä asioista. Keskustelu tapaamisen teemoista oli avointa ja runsasta. Dialogisuuden elementit olivat selkeästi nähtävissä. Suhtautuminen toisiin oli tasa-arvoista ja kunnioitettavaa. Jokaisen mielipide otettiin avoimesti vastaan ja siihen kohdistettiin mielenkiintoa esimerkiksi lisäkysymyksiä esittämällä. Ohjaajat eivät olleet ryhmässä auktoriteettina

tai asiantuntijoina, vaan tasa-arvoisina keskustelijoina, jotka tarvittaessa ohjasivat keskustelua oikeaan suuntaan. Ryhmään osallistuneet vanhemmat kertoivat avoimesti omista kokemuksistaan, mikä kertoi ryhmän ilmapiiri olleen luottamuksellinen ja avoin koko tapaamisen ajan. Osallistujien puheenvuoroissa korostui selvästi vertaistuen sekä kokemusten vaihdon merkitys.

Ohjaajat totesivat jälkeenpäin unohtaneensa mainita selkeästi vaitiolovelvollisuudesta. Olikin hyvä, että yksi osallistujista otti sen rohkeasti puheeksi. Ohjaajat korostivat myös harjoitusten ja teemaan suunnattujen apukysymysten tärkeyttä; niiden avulla keskustelua oli helppo ohjata "oikeaa suuntaan".

6.2 Toinen tapaaminen 24.3.2009

Toisen kokoontumisen teemana oli ”Miten voin kannatella kasvua”. Tapaamisessa oli tarkoitus keskustella ensimmäisen tapaamiskerran herättämistä ajatuksista, miten kasvatuksen tärkeät arvot näkyvät toiminnassa sekä nuoren kasvua tukemista asioista, kuten myönteisen palautteen antamisesta, kuuntelemisesta ja rajojen asettamisesta.

Toisella tapaamiskerralla osallistujia oli 12. Näistä henkilöistä seitsemän osallistui ryhmään myös ensimmäisellä kokoontumiskerralla. Tapaaminen aloitettiin esittelykierroksella, jonka aikana keskustelu oli jälleen hyvin aktiivista. Osallistujat kertoivat kotona heränneistä huolistaan sekä muista kuulumisistaan hyvin avoimesti.

Esittelykierroksen jälkeen ohjaajat suuntasivat keskustelun ensimmäisellä tapaamiskerralla esiin nousseisiin teemoihin, kuten kasvatukseen liittyviin tärkeisiin arvoihin. Osallistujien kesken herätti paljon keskustelua kasvatuksessa käytettävät niin sanotut rangaistus- ja palkitsemiskeinot, esimerkiksi kotiaresti ja nuoren palkitseminen. Vanhemmat kertoivat omista kokemuksistaan erittäin rohkeasti ja toisten esittämiin mielipiteisiin otettiin kantaa. Esimerkiksi nuoren palkitseminen herätti paljon mielipiteitä. Vaikka mielipiteet jakautuivat voimakkaasti, toisten näkökulmiin suhtauduttiin ymmärtävästi.

Ohjaajat kysyivät osallistujien mielipidettä myös koulun ja kodin yhteistyöstä. Aihe herätti paljon keskustelua. Osallistujien mukaan yhteistyö oli alasteella tiiviimpää ja tiiviin yhteistyön olisi toivottu jatkuvan myös yläasteella. Vanhemmat kertoivat muutoksen olevan liian suuri ala- ja yläasteen välissä. Vanhempien mielestä yläasteella ko-

din ja koulun yhteistyötä ei ole juuri lainkaan. Heidän mukaansa yhteistyö tapahtui lähinnä sähköpostien ja pienimuotoisten keskustelujen muodossa. Vertaistukiryhmä koulun ja kodin yhteistyömuotona nähtiin siksi erittäin tervetulleeksi.

Tapaamisen päättyessä ohjaajat pyysivät osallistujia pohtimaan neljännen tapaamiskerran paikkaa ja ajankohtaa, jotta siitä voitaisiin keskustella seuraavassa, kolmannessa tapaamisessa. Neljännen tapaamiskerran tarkoituksena oli olla vapaamuotoinen tapaaminen jossakin koulun tilojen ulkopuolella. Silloin vanhemmilla olisi mahdollisuus keskustella vapaamuotoisesti sekä antaa palautetta ryhmän toiminnasta.

Toisella tapaamiskerralla keskustelu oli jo ennen varsinaista esittelykierrosta runsasta, mikä kertoi osaltaan luottamuksellisesta ja vapautuneesta tunnelmasta. Keskustelu ohjaajien antamista teemoista oli erittäin aktiivista ja omia mielipiteitä tuotiin ensimmäistä tapaamiskertaa rohkeammin julki. Ensimmäiseen tapaamiskertaan verrattuna keskustelu pysyi paremmin ennalta sovitussa aiheessa. Tämä johtui osaltaan siitä, että ohjaajat ohjasivat keskustelua selkeämmin ja antoivat selkeämpiä teemoja keskusteltavaksi kuin ensimmäisellä kerralla.

Kokemusten jaon ja vertaistuen merkitys korostui myös toisella tapaamiskerralla. Vanhemmat halusivat jakaa avoimesti omia kokemuksiaan ja toivoivat niihin muiden näkemyksiä. Jo esittelykierroksella käytetyt puheenvuorot kertoivat vanhempien tarpeesta puhua ja purkaa huoliaan muiden osallistujien kesken. Osallistujat kysyivät myös konkreettisia neuvoja kasvatukseen sekä toisiltaan että ohjaajilta. Yksi osallistujista kiteytti epätietoisuutensa murrosikäisen kasvatuksessa huokaamalla:

”Antakaa mulle neuvoja miten murkun kanssa toimitaan...”(H2)

Osallistujat jakoivat käytännön esimerkkejä omista keinoistaan kasvatuksessa. Myös ohjaajat toivat ilmi omia näkemyksiään aiheesta. Toinen tapaaminen loppui iloisissa tunnelmissa. Sekä ohjaajat että osallistujat olivat tyytyväisiä tapaamisen sisältöön.

6.3 Kolmas tapaaminen 7.4.2009

Kolmannella tapaamiskerralla oli tavoitteena keskustella vanhemmuuden rooleista Vanhemmuuden roolikartan avulla sekä vanhemmuuden positiivisista ajatuksista. Kolman-

nen kokoontumisen teemana oli ”Miten selviydyn kun uuvun”. Tapaamiseen saapui yhdeksän osallistujaa, joista yksi ei ollut osallistunut aikaisempiin tapaamisiin. Tapaaminen aloitettiin tutustumiskierroksella, jonka jälkeen keskusteltiin edellisen tapaamisen herättämistä aiheista. Esittelykierroksella käytettiin jälleen pitkiä puheenvuoroja ja osallistujat kertoivat kuulumisistaan.

Seuraavaksi ohjaaja jakoi vanhemmille Vanhemmuuden roolikartan, jonka avulla keskustelu ohjattiin vanhemmuuden rooleihin. Osallistujia ohjeistettiin kirjoittamaan paperille roolikartan herättämiä ajatuksia, minkä osallistujat kokivat haasteelliseksi. Tehtävä jakoi osallistujien mielipiteitä voimakkaasti. Yksi osallistujista koki tehtävän erityisen haasteelliseksi:

”Kauheen hankala tehtävä... Mitä tällä sit oikein ajetaan takaa?”(H3)

Ajatuksien kirjalliseen muotoon saattaminen oli haastavaa, mutta aiheesta keskustellessa mielipiteitä syntyi erittäin paljon. Vanhemmuuden eri roolit herättivät paljon mielipiteitä ja osallistujat pohtivat omia roolejaan innokkaasti.

”Huoltaja on ehkä tylsin rooli, siis ihan vaan vaatteiden pesijä ja ruoan antaja!”(H4)

”Varsinkin yksinhuoltajana joutuu olemaan jotenkin koko ajan kaikissa rooleissa, vähän ku isä ja äiti samaan aikaan.”(H5)

Vanhemmuuden rooleista keskusteltuaan vanhemmat saivat hetken aikaa miettiä mikä vanhemmuudessa on parasta. Jokainen kirjoitti ajatuksensa paperille, jonka jälkeen jokainen osallistuja sai yhden ajatuksen itselleen. Ajatukset luettiin ääneen, jonka tarkoituksena oli saada tapaamiselle mukava päätös ja muistuttaa vanhempia vanhemmuuden iloista. Osallistujien mielestä ajatuksia vanhemmuuden iloista oli mukava kuulla ja harjoituksesta jäi hyvä mieli.

Tapaamisen lopuksi sovittiin viimeisen vapaamuotoisemman tapaamiskerran aika sekä paikka. Paikaksi valittiin yhteisesti kiinalainen ravintola.

Kolmannella kokoontumiskerralla kaksi ohjaaja olivat sairaana, joten paikalla oli varsinaisia ohjaajia ainoastaan yksi. Hänen lisäkseen minä toimin sekä ohjaajana että havainnoijana. Tapaamisen alussa keskustelulle olisi voinut antaa enemmän tilaa. Sekä

minä että ryhmän varsinainen ohjaaja ohjeistimme kuitenkin heti esittelykierroksen jälkeen seuraavan harjoituksen vaikka keskustelua olisi syntynyt esittelykierroksen jälkeen enemmänkin. Vanhemmuuden roolikarttaan liittynyt harjoitus oli toiminnallinen ja osallistujat joutuivat sekä pohtimaan että kirjoittamaan ajatuksiaan ylös ennen yhteistä keskustelua. Tämä koettiin haastavaksi. Osaltaan se johtui liian epäselvistä ohjeista. Tehtävä olisi pitänyt ohjeistaa selkeämmin ja roolikartan rooleista olisi ollut hyvä keskustella ennen varsinaista harjoitusta. Nyt roolikartta oli osallistujille entuudestaan tuntematon asia ja siksi aiheutti aluksi hämmennystä. Lopulta kuitenkin keskustelun antiin oltiin tyytyväisiä ja osallistujien avoimet mielipiteet omista vanhemmuuden rooleistaan tuottivat aktiivista keskustelua.

6.4 Neljäs tapaaminen 22.4.2009

Ryhmän viimeinen tapaaminen oli vapaamuotoisempi keskustelu- ja palautetilaisuus. Viimeisessä tapaamisessa vanhemmille tarjottiin siis tilaisuus keskustella vapaamuotoisesti. Samalla haluttiin kuulla osallistujien mielipiteitä ryhmän tapaamisista. Tapaaminen järjestettiin yhteisesti valitussa kiinalaisessa ravintolassa. Hankkeen rahoituksesta oli mahdollista tarjota jokaiselle ryhmään osallistuneelle kymmenen euron arvoinen ruokailu. Neljänteen tapaamiseen osallistui 12 henkilöä.

Tapaaminen onnistui erittäin hyvin. Osallistujat olivat tyytyväisiä viimeisen kerran vapaamuotoiseen tilanteeseen. Keskustelu pysyi kuitenkin tiiviisti samoissa aiheissa, mistä aikaisimmilla kokoontumiskerroilla oli keskusteltu. Osallistujat antoivat myös runsaasti palautetta vertaistukiryhmän tapaamisista.

Osallistujat toivoivat ryhmän kaltaisen koulun ja kodin yhteistyön jatkumista. Yksi osallistujista toi selkeästi odottavansa uusia kutsuja ryhmän tapaamisiin:

”Siis joo, kyllä mä olisin valmis jatkamaan! (...) Me odotetaan uusia kutsuja!”(H6)

Vanhemmat kertoivat suurimman syyn osallistua ryhmän toimintaan olleen mahdollisuus päästä kuuntelemaan muiden vanhempien ajatuksia. Yksi osallistujista kertoi osallistuneensa ryhmään, koska ryhmän ohjaajat olivat soittaneet hänelle ja pyytäneet mukaan. Hän mainitsi olevansa kiitollinen saadessaan puhelimesta kutsun, ilman sitä hän

ei välttämättä olisi tullut ryhmään. Muilta vanhemmilta saatua tukea pidettiin suurimpana syynä tulla mukaan ryhmään:

”Vaikka onkin vähän raadollista sanoa näin, ni sanon silti et oli hyvä kuulla et muillakin on vaikeeta.”(H7)

Palautekeskustelussa tuli ilmi, ettei vanhemmilla ollut suuria ennakko-oletuksia tai -odotuksia ryhmää kohtaan. Osallistujat kertoivat odotusten koskeneen lähinnä muiden vanhempien tapaamista sekä mielenkiintoisia keskusteluaiheita.

”En mä odottanut mitään suuria elämyksiä, lähinnä siis halusin kuulla niin ku muita vanhempia...”(H8)

Osallistujat kertoivat vähäistenkin odotusten täyttyneen ja korostivat muiden vanhempien tapaamisesta saatua voimaa sekä tukea.

Runsasta keskustelua herätti koulun ja kodin yhteistyö tulevaisuudessa. Osallistujat toivoivat koulun vanhempaintoiminnan olevan jatkossa vertaistukeen painottuvaa ja keskustelevaa. Osallistujat toivoivat koulun vanhempainyhdistyksen olevan jatkossa keskustelufoorumi, jossa vanhemmat voisivat keskustella ja saada vertaistukea toisilta vanhemmilta. Tällä hetkellä vanhempainyhdistyksen toiminta kulminoituu vahvasti varainkeruuseen, johon toivottiin muutosta. Vaikka vertaistukiryhmän viimeiseen tapaamiseen ei saapunut yhtään miespuolista osallistujaa, keskustelua syntyi myös mahdollisesti ainoastaan miehille tarkoitettusta ryhmästä. Osallistujien mielestä isät tarvitsevat aivan yhtä paljon tukea kuin äiditkin. Osallistujat pohtivat miesten lähtevän toimintaan mukaan helpommin, jos se olisi suunnattu ainoastaan heille. Lisäksi toivottiin erityistä ryhmää 7.-luokan oppilaiden vanhemmille. Siirtyminen ala-asteelta yläasteelle koettiin suureksi kokemukseksi myös vanhemmille ja kokemusten vaihto siirtymävaiheessa olisi tärkeää:

”Mua huolestuttaa ne 7.-luokan vanhemmat...”(H9)

”Se vois tavallaan olla sellasta vanhempien tutor- toimintaa!”(H10)

Osallistujat antoivat palautetta myös ohjaajien roolista ryhmän toiminnassa. Ohjaajia kiitettiin siitä, että he olivat antaneet tilaa vanhempien keskustelulle eivätkä olleet nostaneet itseään muita korkeammalle. Ryhmään osallistuneiden vanhempien mielestä

ryhmällä olisi tärkeää olla selkeä vetäjä/ohjaaja, jonka vastuulla olisi ryhmän toiminta. Myös sosionomiopiskelijaa ehdotettiin ryhmän vetäjän työpariksi:

”En mä tiää siitä asiantuntijasta, mut kyl joku puheenjohtaja tarvittaisiin joka pitäs tavallaan langat käsissään.”(H11)

”Sosionomiopiskelija vois hyvin toimia vaikka työparina!”(H12)

7. HAASTATTELUN TULOKSET

Keräsin aineistoa opinnäytetyöhöni ryhmähaastattelun avulla. Haastattelussa käsiteltiin erilaisia teemoja, joten haastattelu oli muodoltaan teemahaastattelu. Haastattelun avulla sain syventäviä vastauksia havainnoinnin avulla muodostamiini teemoihin sekä vastamaan opinnäytetyöni tavoitteita.

7.1 Vertaistukiryhmään osallistumisen syyt

Myllypuron yläasteen oppilaiden vanhemmille lähetettiin kutsut vanhempien vertaistukiryhmään koulun tiedostusjärjestelmä Wilman kautta sekä oppilaiden mukana lähetettyjen tiedotteiden muodossa. Ryhmän koollekutsijat olivat yhteydessä vanhempiin myös puhelimitse sekä sähköpostitse.

Ryhmähaastatteluun osallistuneista kahdelle oli soitettu virallisten tiedotteiden lisäksi. He kertoivat henkilökohtaisen yhteydenoton olleen vahvistava tekijä ryhmään osallistumisessa. Haastateltavat arvelivat henkilökohtaisen yhteydenoton saaneen muutenkin aktiivisesti koulun toimintaan osallistuvat vanhemmat.

”(...) Tiina esitti että ne jotka on ollut aktiivisesti keskustelemassa muutenkin ja heille soittaa...”(HA1)

”Joo, kyllä se oli niin ku vahvistaminen, sen myönteisen vastauksen vahvistaminen Tiinan soitto. Olin kallistunut kuitenkin siihen (ryhmään osallistumisen) suuntaan (...)”(HA2)

Haastateltavien mielestä suuri syy osallistua ryhmään oli muiden vanhempien tapaaminen. Lisäksi haluttiin saada vertaistukea muilta murrosikäisten vanhemmilta. Haastateltavat kertoivat odotusten täyttyneen.

”Musta se on ihan mielenkiintoista niin kun kuunnella miten muillakin menee ja miten muutkin pärjää, pärjää tän ikästen kanssa (...)mun mielestä on aina plussaa semmonen että pääsee vähän niin ku keskustelmaan asioista.”(HA3)

7.2 Dialogisuus

Vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa ohjasi ajatus dialogisuudesta. Haastateltavat olivat yhtä mieltä dialogisuuden korostumisesta ryhmän tapaamisissa. Yksi haastateltavista toi esille avoimuuden, joka näkyi hänen mielestään selkeästi tapaamisissa. Haastateltava kertoi avoimuuden olleen selkeä merkki dialogisuuden periaatteista. Hänen mielestään se, että pystyi rohkeasti kertomaan omat mielipiteensä ja ajatuksensa, korosti dialogisuutta. Myös muut haastatteluun osallistuneet olivat kiinnittäneet huomiota avoimuuteen ryhmän tapaamisissa. Omien ajatusten kertominen, mutta myös toisten ajatusten kuunteleminen toi ryhmän tapaamisiin dialogisen ilmapiirin. Haastatteluun osallistuneet puhuivat juuri halusta kertoa ja halusta kuulla. Haastateltavien mielestä jokainen sai sanoa ja kertoa sen mitä halusi ja jokainen oli myös halukas kuulemaan muiden mielipiteitä.

”(...)must se oli se, et jokainen sai kertoo sen mitä halus kertoa...”(HA4)

”Se oli tärkeintä, ei mitään muuta tarvinnut ja jokainen mitä tuli mieleen, mitä oli sydämessä, sen päästi ulos, ei muuta tarvinnut minun mielestä.”(HA5)

”Joo, kaikki olivat avoimia, halukkaita kuulla, kertoa, se on niin ku kaikki mitä oli mielessä ja kaikki mitä oli niin ku sydämessä, se murheita ja kaikki...Kaikki se tuli ulos ja pelkäämättä että joku kertoo tai...muuta.”(HA6)

Haastattelussa tuli ilmi, että yhteinen intressi ja syy ryhmän tapaamisille auttoivat dialogisen suhteen syntymisessä. Yhteiseksi intressisiksi haastateltavat nimesivät murrosikäisen lapsen. Haastateltavien mielestä tämä yhteinen intressi sai ryhmään osallistuneet vanhemmat keskustelemaan avoimesti sekä kuuntelemaan aktiivisesti muiden mielipiteitä. Haastateltavien mielestä yhteinen intressi vaikutti osaltaan avoimuuteen ja tätä kautta dialogiseen ilmapiiriin. Yhteisen intressin katsottiin olevan lähtökohtana ryhmän tapaamisille.

”Kyllä mun mielestä jo sinne niin ku lähetään sillä tavalla että... Kaikki lähettään siit että, meillä on se murrosikäinen.”(HA7)

”Meitä yhdistää se lapsi, mistä lähetään.”(HA8)

Haastateltavien mielestä ohjaajien tasavertaisuus ryhmään osallistuneisiin vanhempiin nähden korosti dialogisuutta. Haastateltavien mielestä ryhmän ohjaajat eivät olleet asiantuntijan roolissa ryhmän tapaamisissa. Ohjaajilla koettiin olevan tietoa ja taitoa lasten kasvatuksesta, mutta silti heidät koettiin vertaisiksi ryhmän tapaamisissa. Yksi haastateltavista kertoi ohjaajien korostaneen olevansa myös äidin roolissa tapaamisissa, ei ainoastaan opettajan ja koulun edustajan roolissa. Tämän koettiin poistavan ohjaajien valta-asemaa ja tuovan heitä samalle tasolle vanhempien kanssa, mikä auttoi dialogisen kohtaamisen syntyä.

”Niin se oli mun mielestä aika, aika hyvä se, että tietysti ku tiedettiin se et ketä tänne tulee niin ku koulun edustajana, ni must oli tärkeätä et sanotaan, siel sanottiin et he on myös äidin roolissa täällä... Et se ehkä, ehkä alensi sitä...”(HA9)

”Joo... Ei vaan niin ku asiantuntijoita vaan myös äitejä.”(HA9)

Yksi haastateltavista kertoi odottaneensa juuri tasavertaista kohtaamista vanhempien sekä koulun edustajien kanssa. Haastateltava sanoi, ettei varmasti olisi tullut toista kertaa ryhmän tapaamiseen, mikäli siellä olisi ollut selkeästi havaittavissa valta-asetelmia.

”Tuskin ois tullut jos, tullut toista kertaa sinne, jos ois kokenut jotenkin että joku on ylempänä tai joku on alentanut minut tai jotain.”(HA10)

7.3 Voimaa vanhemmuuteen

Vanhempien vertaistukiryhmän yksi tavoitteista oli tarjota vanhemmille vertaistukea ja keskustelumahdollisuus vertaistensa kanssa. Tavoitteena oli myös antaa voimaa vanhemmuuteen. Ryhmähaastatteluun osallistuneiden vanhempien mielestä nämä tavoitteet saavutettiin hyvin. Haastateltavat korostivat vertaistuen merkitystä. Vertaistukea ja toisten vanhempien kohtaamista pidettiin erittäin tärkeänä voimaa antavana kokemuksena. Samoin keskustelun ja omien ajatusten kertominen koettiin voimaannuttavaksi.

”Mun mielestä vertaistuki on aina, aina, aina tärkeää...”(HA11)

”Mun mielestä niin ku tärkeätä aina siinä on se, et pääsee puhumaan ja sä kuulet mitä sä puhut, et vaikka sun ajatukset siellä pyörii ja niistä voi nousta semmosia mörköjä ni sit niin ku huomaa (...) et itse asiassa mullahan on kaikki ihan hyvin.”

”Saa voimaa, jonkinlaista potkua.”(HA12)

Muiden vanhempien kohtaamisen ja vertaistuen lisäksi haastateltavat kokivat saavansa voimaa muiden vanhempien ajatuksista ja neuvoista. Haastateltavat kertoivat saaneensa ryhmästä kasvatukseen liittyviä uusia ajatuksia sekä vinkkejä. Tätä pidettiin tärkeänä voimaa antavana kokemuksena.

”Nimenomaan sit justiin et, että tota huomaa miten toiset, toisten päivät sujuu ja niin ku saadakin niitä vinkkejä.”(HA13)

”Ahaa- elämyksiä, semmosia et, et mä oon sittenkin oikeilla jäljillä...”(HA14)

7.4 Aiheet

Ryhmähaastatteluun osallistuneet pitivät vanhempien vertaistukiryhmässä käsiteltyjä aiheita hyödyllisinä ja ajatuksia herättävinä. Haastateltavien puheessa korostui aiheiden olleen ryhmän jäseniä yhdistäviä tekijöitä ja yhteisen intressin kohteita. Aiheita pidettiin tärkeänä ja jokapäiväiseen elämään liittyvinä. Vaikka aiheita pidettiin jokapäiväisinä asioina, oli niistä keskusteleminen tärkeää. Yksi haastateltavista sanoi aiheiden olevan tärkeitä, mutta niistä pääse harvoin keskustelemaan ja pohtimaan niitä. Toinen haastatteluun osallistuneista oli samaa mieltä, ja lisäsi vielä muilta saaman tuen ja samankaltaisten ajatusten kuulemisen olleen merkityksellistä. Kaikki kolme haastateltavaa oli yhtä mieltä aiheiden tärkeydestä ja hyödyllisyydestä.

”Joo ja se et sit huomaa sen, et ne samat asiat mitä ite ajattelee, ni ne onkin ihan kaikilla ne samat, kukaan vaan ei puhu niistä.”(HA15)

”Siis et vaikka niitä ei sillä tavalla ajattele ni ne tietää et ne on tärkeitä, mut mut...just sen takia et ne on joka päiväisiä, ni musta on ihan hyvä et niistä niin ku itekin päästää suustaan ne mitä on ajatellut ja siinä samalla kuulee sen.”(HA16)

Aiheiden käsittely sai haastatteluun osallistuneilta kiitosta. Se, että aiheista keskusteltiin ja ajatuksia pääsi jakamaan, koettiin toiminnallisiksi harjoituksiksi tärkeämpänä. Yksi haastateltavista epäili, että jos ryhmässä olisi liikaa toiminnallisia harjoituksia, voisi se karsia ryhmään osallistuneita. Tästä syystä se, että aiheista keskusteltiin ja jokainen sai kertoa sen mitä halusi, oli mielekäs tapa käsitellä aiheita. Aiheiden käsittely oli haastateltavien mielestä riittävää eivätkä he kokeneet, että niitä olisi pitänyt ohjeistaa tai tarkentaa

paremmin. Yksi haastateltavista kiteyttikin ajatukset siitä, että ryhmälle tuntui olevan tärkeintä vain aihe mistä aloittaa keskustelu.

”Tärkeintä tässä oli, että meillä oli niin ku aihe mistä aloittaa...”(HA17)

”Mua jotenkin ahdistaa ne työpäivän jälkeen ku pitää liikaa tsemppiä et nyt aletaan pelaileen tai jotain muuta et se voi ehkä karsiakin sit toisia että sellaset tilanteen missä sä joudut ittes laittaa muulla ku puhumalla ja omista kokemuksista kertomalla ni voi olla aika rankkaa toisillekin vanhemmille (...) mun mielestä miten asioita niin ku käsiteltiin...puhumalla, must se oli se, et jokainen sai kertoa sen mitä halus kertoa.”(HA18)

”ja se riitti mun mielestä et en mä ainakaan kokenut et ois jotain pitänyt pilkkoo vielä enemmän niin ku...”(HA19)

8. JOHTOPÄÄTÖSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia vanhempien vertaistukiryhmän toimintaa ja sen merkitystä koulun ja kodin yhteistyömuotona. Sekä havainnoinnin että haastattelun avulla saamani aineiston perusteella voin todeta vanhempien vertaistukiryhmän vastaanottaneen odotuksia ja saavuttaneen sille asetetut tavoitteet dialogisuudesta ja vanhemmuuden vahvistamisesta. Tutkimukseni perusteella vanhempien vertaistukiryhmä on toimiva ja tervetullut yhteistyömuoto koulun ja kodin välille.

Dialogisuus näyttäytyi ryhmän tapaamisissa avoimuutena, muiden kunnioittamisena sekä tasavertaisuutena. Samat elementit korostuivat myös haastatteluaineistossa. Avoimuus näkyi positiivisena suhtautumisena muiden ihmisten kokemuksiin ja mielipiteisiin sekä omien ajatusten avoimesta jakamisesta ryhmän kesken. Toisten mielipiteitä ja näkemyksiä kunnioitettiin, mikä oli osana luomassa dialogista ilmapiiriä. Mönkkösen (2007) mukaan dialogisessa suhteessa juuri avoin kohtaaminen ja erilaisten näkemysten kunnioittaminen on merkityksellistä (Mönkkönen 2007: 95). Ryhmän jäsenet olivat tasavertaisia toisiaan kohtaan, mutta myös ohjaajat pyrkivät olemaan tasavertaisia ryhmän jäseniin nähden. Ohjaajat eivät olleet paikalla asiantuntijoina ja informaation jakajina, vaan tasavertaisina keskustelijoina. Teoria- osassa esittelemäni Heikkilän ja Heikkilän (2001) määritelmän mukaan dialogisen ryhmän ohjaajan on tärkeää muistaa olla osoittamatta parempi kuin muut (Heikkilä – Heikkilä: 2001: 191). Vaikka ohjaajat eivät olleet paikalla asiantuntijan roolissa, heidän roolia pidettiin kuitenkin tärkeänä. Havainnoinnin ja haastattelun avulla saamastani aineistosta selviää, että ryhmällä tulee olla sel-

keä vetäjä ja ohjaaja, joka toimii koollekutsujana sekä vastaa ryhmän toiminnasta, joka on myös Niemistön (2004) mukaan ryhmän ohjaajan yksi rooleista (Niemistö 2004: 67). Ryhmään osallistuneet vanhemmat pitivät tärkeänä ja hyvänä asiana, että ohjaajat olivat tasavertaisia osallistujiin nähden.

Tavoite vanhemmuuden vahvistamisesta toteutui tarjoamalla vanhemmille mahdollisuus tavata toisia samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia sekä jakaa kokemuksiaan. Vertaistuellla koettiin olevan suuri merkitys vanhemmuuden vahvistumisessa. Toisten vanhempien näkemyksiä ja kokemuksia pidettiin voimaa antavina. Nylund (1996) on määritellyt juuri samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kohtaamisen tarjoavan mahdollisuuden itsetunnon vahvistamiseen (Nylund 1996: 194.) Ryhmän ilmapiiri oli avoin ja luottamuksellinen, mikä tarjosi osallistujille tilaa tutkia omia ajatuksiaan ja omia ratkaisujaan. Omien ajatusten ääneen sanominen luottamuksellisessa ja turvallisuudessa ilmapiirissä antoi osallistujille mahdollisuuden itsensä tarkkailuun sekä omien päämäärien ja ratkaisujen pohtimiseen. Tätä tukee myös Siitosen (1999) määritelmä voimaantumisen. Vanhempien myönteinen suhtautuminen toistensa näkemyksiin tuki heidän itseluottamustaan ja antoi heille onnistumisen kokemuksia. Samalla toisten vanhempien puheenvuoroista sai konkreettisia neuvoja, jotka koettiin voimaa antaviksi. Järvinen, Norlund ja Taajamo (2006) ovatkin teoksessaan todenneet itsetuntemuksen ja -luottamuksen kasvun sekä omien ajatusten jakamisen vahvistavan vanhemmuutta (Järvinen ym. 2006: 21–22).

Vertaistukiryhmässä käsitellyt aiheet koettiin hyödyllisiksi. Aiheita käsiteltiin erilaisten pienten harjoitusten avulla, mitkä johdattelivat aiheesta keskusteluun. Aiheista keskusteltiin runsaasti ja keskustelua pidettiin tärkeänä osana ryhmää. Havainnoinnin perusteella keskustelu oli koko ajan aktiivista ja ryhmään osallistuneet vanhemmat kokivat sen hyödylliseksi. Myös haastattelussa korostui keskustelun merkitys sekä siitä saatu tuki ja vanhempana vahvistuminen. Harjoitusten ja ohjaajien avustuksella keskustelu pysyi hyvin aiheessa, mikä koettiin tärkeäksi.

Tapaamiset oli hyvä järjestää koulun tiloissa, jotta paikka oli kaikille tuttu. Luokkahuoneen sijaan ryhmä kokoontui koulun ruokalassa, minne tarjoilu oli helpompi järjestää sekä tuolit saatiin piirin muotoon. Piirin muodossa olevat tuolit korostivat kaikkien tasavertaisuutta. Myös ohjaajien istuessa samassa piirissä osallistujien kanssa mahdollisia valta-asetelmia ei päässyt helposti syntymään. Metso (2004) totesi tutkimuksessaan juu-

ri luokkahuoneessa pulpettien ääressä istumisen korostavan vanhempien arvioinnin kohteena oloa sekä valta-asetelmia opettajan ja vanhempien välillä (Metso 2004: 124–125). Myös Opetushallituksen (2007) mukaan tuolien järjestämisellä voidaan luoda positiivinen ilmapiiri vanhempien tasavertaiselle kohtaamiselle (Opetushallitus 2007).

Osallistujat toivoivat ryhmän tapaamisille jatkoa. Samalla he kuitenkin totesivat neljän tapaamiskerran olleen sopivan ”*tiivis paketti*”. Tapaamiskertojen kesto, puolitoista tuntia, koettiin sopivaksi. Tapaamisissa aika meni nopeasti ja keskustelua riitti koko ajaksi. Pidempi aika, esimerkiksi kaksi tuntia, saattaisi olla liian pitkä aika. Monet vanhemmat saattavat tulla tapaamisiin suoraan töistä, joten kaksi tuntia voi tuntua raskaalta työpäivän jälkeen. Yksi tunti taas olisi liian lyhyt aika runsaaseen keskusteluun.

8. LUOTETTAVUUDEN JA EETTISYYDEN TARKASTELUA

Tutkimustani varten anoin tutkimusluvan Opetusvirastosta. Tutkimusluvan saannin edellytyksinä oli muun muassa tutkijan sitoutuminen siihen, ettei hän käytä saamiaan tietoja tutkittavan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventavaksi. Lisäksi tutkimuslupa edellytti sitoutumista siihen, ettei tutkimuksen aikana saatuja henkilötietoja luovuteta sivullisille. (Opetusvirasto 2010.) Otin nämä seikat huomioon koko opinnäytetyöprosessin aikana.

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa tulee ottaa huomioon tutkijan puolueettomuus. On tärkeää tarkastella esimerkiksi pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajaa itseään vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi. Vaikuttaako tuloksiin esimerkiksi tutkijan sukupuoli, ikä tai virka-asema siihen, miten hän kuulee ja havainnoi? (Sarajärvi – Tuomi 2006: 133.) Koska en itse ollut järjestämässä tai toiminut ohjaajana vanhempien vertaistukiryhmässä, pystyin suhtautumaan siihen puolueettomasti. Minulla ei ollut vastuuta ryhmän tapaamisista tai niiden suunnittelusta eikä samalla paineita ja vastuuta tapaamisten onnistumisista. Kolmannessa ryhmän tapaamisessa toimin ohjaajana muiden kahden muun ohjaajan ollessa sairaana. Koin kuitenkin päävastuun ryhmän ohjauksessa olleen ryhmän varsinaisella ohjaajalla, joten pystyin ohjaamisen ohessa keskittymään myös havainnointiin. Havainnoinnin perusteella saamani tulokset ovat luotettavia, sillä pyrin kohtaamaan ryhmän avoimin mielin ilman ennakko-oletuksia, jotka olisivat ohjanneet havainnointiani. Ha-

vainnoinnin avulla saamaani aineistoon ei ole myöskään vaikuttanut esimerkiksi asemani tai roolini ryhmässä. Jokaisen ryhmän tapaamisen alussa muistutin roolistani havainnoitsija sekä kerroin miten ja mihin aineistoa tulen käyttämään. Osallistujilla oli mahdollisuus kieltäytyä havainnoinnista, mutta näin ei tapahtunut enkä myöskään kokenut, että läsnäoloni olisi muuttanut ryhmän tapaamisia tai osallistujien käyttäytymistä. Haastatteluun osallistuneet henkilöt eivät tuoneet esille kritiikkiä ryhmän toimintaa kohtaan. Tämän koen johtuneen ryhmän vapaaehtoisuudesta; ryhmään osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastatteluun osallistuneet henkilöt olivat käyneet ryhmässä aktiivisesti. Oletan, etteivät he olisi käyneet ryhmässä aktiivisesti, elleivät he olisi pitäneet siitä. Näin ollen heillä ei ollut parannusehdotuksia tai negatiivista palautetta ryhmän toiminnasta.

Koska halusin opinnäytetyössäni erityisesti selvittää vanhempien kokemuksia ja mielipiteitä vanhempien vertaistukiryhmän toiminnasta, koin tärkeäksi havainnoinnin lisäksi haastatella ryhmään osallistuneita vanhempia. Haastatteluun osallistuminen oli kaikille vapaaehtoisesta. Haastattelu pidettiin rauhallisessa paikassa, jossa paikalla olin ainoastaan minä haastattelijan ja opinnäytetyön tekijän roolissa sekä haastateltavat tiedonantajina. Tutkijan pitää ehdottomasti huolehtia, ettei tiedonantajien henkilöllisyys paljastu, esimerkiksi asuinpaikkakunnan tai ammatin perusteella (Sarajärvi – Tuomi 2006: 133). Korostin haastattelutilanteen alussa ettei yksittäisiä vastauksia pysty tunnistamaan ja että, aineistoa ei pääse käsittelemään kukaan muu kuin minä. Korostin myös omaa salassapitovelvollisuuttani. Opinnäytetyöni hyväksymisen jälkeen hävitän aineiston. Opinnäytetyössäni käyttämäni sitaattit ovat esimerkkeinä aineistosta ja samalla tuovat ryhmään osallistuneiden vanhempien ääntä kuuluviin. Sitaattien avulla myös lukijoiden on mahdollista ottaa kantaa tulkintojeni oikeellisuuteen. Sitaatteja käyttäessäni olen huomioinut anonymiteetin eikä sitaateista pysty tunnistamaan yksittäisiä henkilöitä.

Onnistuin aineiston keräämisessä hyvin. Sain havainnoinnin avulla aineistoa, mistä minulle oli erittäin paljon hyötyä ryhmän toimintaa arvioidessa. Koen havainnoinnin antaneen minulle niin sanottua piilossa olevaa tietoa, jota haastattelun avulla ei olisi ollut mahdollista saada. Havainnoinnin avulla näin käytännössä ryhmän toiminnan ja sen miten osallistujat siihen suhtautuivat. Haastattelun avulla taas pääsin syvemmälle minua kiinnostaviin teemoihin. Vaikka olen tehnyt aikaisempien opintojeni parissa paljon haastatteluja, huomasin taas tilanteeseen valmistautumisen merkityksen. Olisin voinut valmistautua haastatteluun vieläkin paremmin. Mahdollisia tarkentavia kysymyksiä olisin voinut miettiä etukäteen enemmän. Halusin tilanteen kulkevan mahdollisimman pal-

jon haastateltavien ehdoilla sekä muistuttavan enemmän keskustelua kuin varsinaista haastattelua. Sain haastattelusta kaiken tarvitsemani tiedon ja pystyin haastattelutilanteessa kysymään lisäkysymyksiä tarpeen niin vaatiessa. Aineistoa analysoidessani ja tuloksia raportoidessani aloin pohtimaan, olisiko minun sittenkin pitänyt järjestää toinen tai useampi haastattelu lisää. Koska haastatteluun osallistui vain kolme henkilöä, mietin olisiko tulosten kannalta merkityksellistä hankkia lisää aineistoa haastattelujen avulla. Jos haastattelu olisi ollut ainoa aineiston hankinta menetelmä, olisin varmasti järjestänyt lisää haastatteluja. Koska sain runsaasti aineistoa myös havainnoinnin avulla, en kokenut lisähaastatteluja tarpeelliseksi. Mielestäni tulokset eivät olisi muuttuneet vaikka haastatteluun olisi osallistunut enemmän ihmisiä tai jos olisin järjestänyt toisen haastattelutilaisuuden.

Opinnäytetyö oli prosessina pitkä ja sen haasteellisuus yllätti minut. Keräsin aineiston havainnoinnin avulla keväällä 2009 ja haastattelun avulla kesäkuussa 2009. Kesällä 2009 litteroin aineiston ja luin sitä aktiivisesti läpi samalla aloittaen analysointia. Koko prosessin ajan etsin ja luin opinnäytetyöhöni liittyvää kirjallisuutta, joka avasi minulle uusia näkökulmia ja ajatuksia. Vaikka kaikki kirjallisuus ei välttämättä ollut soveltuvaa tai tarpeellista opinnäytetyötäni ajatellen, koen kuitenkin hyötyneeni niistä ammatillisesti ja oman oppimiseni kannalta.

Tein opinnäytetyön yksin, minkä koin prosessin aikana sekä positiivisena että negatiivisena asiana. Yksin tehdessä näin suurta työtä oli helpottavaa saada tehdä itse kaikki ratkaisut eikä minun tarvinnut tehdä kompromisseja kenenkään kanssa. Prosessin aikana tuli kuitenkin hetkiä, jolloin olisin tarvinnut tuekseni työparia. Joskus esimerkiksi tulosten raportointi oli haastavaa ja työparin apu sekä mahdolliset uudet ajatukset olisivat tulleet tarpeen. En kuitenkaan koe, että toinen tutkija olisi tehnyt aineistosta erilaisia tulkintoja. Tulokset olisivat olleet samanlaisia, vaikka tutkijoita olisi ollut useampi. Koen oppineeni paljon yksin työskentelystä ja luulen, että tämän prosessin aikana yksin työskentely sopi minulle parhaiten. Prosessin aikana annoin esimerkiksi ystävieni lukea työtäni ja kommentoida sitä. Toinen henkilö saattoi huomata virheitä, mitä itse en huomannut. Samalla sain kommenttia tekstini ymmärrettävyydestä ja työn selkeydestä. Lisäksi paljon apua oli suunnittelu- ja työskentelyseminaareissa saamastani palautteesta. Myös vanhempien vertaistukiryhmän ohjaajat ovat olleet korvaamaton apu opinnäytetyöprosessin aikana.

9. POHDINTA

Olen opinnäytetyössäni tutkinut vanhempien vertaisryhmätoimintaa osana koulun ja kodin yhteistyötä. Koulun ja kodin yhteistyö aiheena oli minulle melko vieras ennen opinnäytetyötäni. Oma kokemukseni yhteistyöstä rajoittuu omiin muistoihini peruskoulusta sekä sukulaisteni ja ystäväni kokemuksiin yhteistyöstä. Omat muistoni ovat lähinnä vanhempainiltoihin liittyviä; vanhempani kertoivat kotona mitä vanhempien illoissa oli tapahtunut. Vanhempainiltoja järjestettiin melko vähän ja yhteistyö rajoittui niihin. Työharjoitteluni Myllypuron yläasteella keväällä 2009 antoi lisää tietoa koulun ja kodin yhteistyöstä sekä näytti sitä minulle käytännössä. Koen olevani etuoikeutettu päästessäni seuraamaan ja tutkimaan täysin uuden yhteistyömuodon käyttöönottoa Myllypuron koulussa. On ollut hienoa seurata sekä tutkia näin hyvin onnistuneen pilotti-hankkeen toimintaa ja sen merkitystä vanhemmille. Koska aihe ja etenkin vertaistuen tarjoaminen oppilaiden vanhemmille oli minulle täysin uusi asia, pystyin suhtautumaan siihen ilman suuria odotuksia tai oletuksia. En ollut mukana valmistelemassa vertaistukiryhmän tapaamisia, joten en tiennyt mikä minua odottaa. Ryhmän tapaamisia havainnoidessa olin yllättynyt miten innokkaita ja avoimia vanhemmat olivat keskustelulle. Vanhemmista huomasi, kuinka juuri vertaistukeen perustuva yhteistyömuoto oli erittäin toivottu. Omiin kokemusten ja ajatusten jakaminen muiden kanssa oli vanhemmille selvästi hyödyllistä. Vanhemmista huomasi, kuinka muiden mielipiteet antoivat ajattelemisen aihetta ja näin ollen tavoitteena ollutta vahvuutta vanhemmuuteen. Mielestäni ryhmä tarjosi myös mahdollisuuden vanhempien verkostoitumiseen. Vanhemmat tutustuivat toisiinsa ja mahdollisesti ryhmässä syntynyt tuttavuus saattaa jatkua myös ryhmän ulkopuolella.

Koska kyseessä oli koulun ja kodin yhteistyömuoto, tulisi sen palvella vanhempien lisäksi koulua. Yhteistyö jo sanana kertoo mielestäni molemminpuolisesta hyödystä. Vanhemmat saivat vertaistukiryhmästä tarvitsevänsä hyödyn ja ryhmän tavoitteet saavutettiin vanhempien osalta. Koulun osalta tavoitteita ei ollut selkeästi määritelty. Ryhmän toivottiin muodostavan luottamukselliset, avoimet sekä läheiset välit koulun ja kodin välille. Käytännössä ryhmän avulla koulu haluttiin tuoda lähemmäksi vanhempia. Kumpaa tämä sitten palvelee enemmän, koulua vai kotia? Eikö koulun puolelta yhteydenotto kotiin ole aina ollut helppoa? Koulun henkilökunnan on ollut ehkä helppo tavoittaa vanhempia informoidakseen heitä kouluun liittyvissä asioissa tai lapsen koulunkäyntiin liittyvien ongelmien osalta. Vanhempien mielestä koulu saattaa silti tuntua kau-

kaiselta ja yhteydenotto voi tuntua haastavalta. Uskon, että koulun ja kodin väli on tuntunut pitkältä yhteistyön vähyyden vuoksi. Mielestäni kaikki yhteistyö osapuolten välillä lyhentää välimatkaa. Koen koulun hyötyvän vertaistukiryhmän kaltaisesta yhteistyöstä juuri siinä suhteessa, että molemminpuolinen yhteydenotto helpottuu. Koulu tulee lähemmäksi myös vanhempien arkea. Vanhempien on helppo jakaa lapsiinsa liittyviä mahdollisia huolia ryhmän tapaamisissa ja näin ollen saattaa ne myös koulun henkilökunnan tietoon. Ryhmän tapaamisissa voi tulla esille asioita, joista koulu ei saisi muuten tietää. Koulun henkilökunnan on helppo jatkossa tarpeen vaatiessa kiinnittää huomiota esiin tulleisiin asioihin myös koulun arjessa. Tämän koen vaikuttavan positiivisesti oppilaiden hyvinvointiin. Mielestäni vanhempien vertaistukiryhmä saavuttaa siis tavoitteet myös koulun osalta; ryhmän avulla koulun ja kodin välimatka lyhenee ja väleistä tulee entistä luottamuksellisempia ja avoimempia sekä ennen kaikkea läheisemmät. Tietysti olisi mielenkiintoista tietää tarkemmin vertaistukiryhmän vaikutuksesta koulun arkeen. Opinnäytetyössäni keskityin vanhempien kokemuksiin ryhmän toiminnasta. Toista näkökulmaa ryhmän toiminnan merkittävydestä olisi saanut tutkimalla sitä koulun näkökulmasta. Vertaistukiryhmän kaltainen toiminta vaatii koulun henkilökunnalta lisäresursseja sekä ennen kaikkea aikaa suunnitella ja järjestää ryhmän toimintaa. Siksi olisi mielenkiintoista tietää miten toimintaa voisi järjestää, miten henkilökuntaa voisi valmentaa toiminnan järjestämiseen ja kuinka vertaistuen kaltainen yhteistyö sopii koulun arkipäivään pitkällä aika välillä. Lisäksi täytyy ottaa huomioon, että Opetusviraston hankkeen myötä vertaistukiryhmän järjestämiseen saatiin rahoitusta, jonka myötä esimerkiksi tarjoilu ja viimeisen tapaamiskerran järjestäminen ravintolassa oli mahdollista. Tällaista mahdollisuutta tuskin jokaisen vanhempien vertaistukiryhmän kohdalla on. Tätä en kuitenkaan näe esteenä vanhempien vertaistukiryhmien toimintaan. Niin kuin havainnoinnin ja haastattelun tulokset kertovat, vanhemmille merkityksellistä oli toistensa tapaaminen ja kokemusten jakaminen, ei tarjoilu tai ravintola.

Oli mielenkiintoista tietää esimerkiksi jatkotutkimusten muodossa vertaistukiryhmän vaikutuksista koulun käytännön arkeen. Myös muiden koulujen mahdollisia vanhempien vertaistukiryhmiä ja niiden merkittävyyttä olisi mielenkiintoista tutkia. Lisäksi kiinnostavaa olisi tietää kuinka tämän kaltainen toiminta sopisi esimerkiksi maahanmuuttajavanhemmille tai esimerkiksi vain miehille järjestettynä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut erittäin opettavainen ja mielenkiintoinen kokemus. Opinnäytetyöprosessi on vahvistanut käsitystäni vertaistuen vaikuttavuudesta ja merki-

tyksestä. Työn ansiosta näen vertaistuen myös erittäin toimivana yhteistyömuotona koulun ja kodin välillä. Toivon opinnäytetyöni näyttävän vertaistuen toimivuuden yhteistyömuotona ja näin osaltaan mahdollistavan uusien vanhempien vertaistukiryhmien toiminnan.

LÄHTEET

- Aarnio Helena 1999: Dialogia etsimässä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy
- Ahlstöm Salme 2006: Kodin itsemääräämisoikeus vai säädetyt lait? Teoksessa Hemanson Elina - Martsola Riitta(toim.) 2006: Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Kirjapaja Oy
- Alaja Kristiina 1997: Mahdollisuuksien lapsi. Näkökulmia kodin ja koulun kasvatustyöhön. Helsinki: LK-Kirjat
- Bardy Marjatta 2002: Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa Järvinen Katriina – Kolbe Laura(toim.) 2002: Onks ketään kotona? Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Eskola Jari – Suoranta Juha 2001: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Heikkilä Jorma – Heikkilä Kristiina 2001: Dialogi – Avain innovatiivisuuteen. Juva: WSOY
- Hiillos Leena – Kyllönen Marjo – Vahtera Sari 2001: Kodin ja koulun onnistunut yhteistyö. Opettajan käsikirja. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Hirsjärvi Sirkka – Hurme Helena 2008: Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy yliopistokustannus, HYY yhtymä
- Hirsjärvi Sirkka – Remes Pirkko – Sajavaara Paula 2004: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Järvinen, Ritva – Nordlund, Anne – Taajamo, Terhi 2006: Vertaisryhmän ohjaajakoulutus. Kouluttajan opas. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Järvinen, Ritva – Taajamo, Terhi 2006: Vertaisryhmän ohjaajan käsikirja. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kekkonen Marjatta 2004: Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalvelujen kehittäminen. Stakes. Raportteja 281. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus ja kehittämiskeskus. Verkkojulkaisu <<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R281-2004-VERKKO.pdf>> Luettu 12.1.2010
- Kotakari Ulla – Matthies Aila-Leena – Nylund Marianne (toim.) 1996: Välittävät, verkostot. Tampere: Vastapaino
- Kyngäs Helvi - Vanhanen Liisa 1999: Sisällön analyysi. Hoitotiede-lehti, Vol.11, no 1/99. (3-12)
- Launonen Leevi – Pulkkinen Lea (toim.) 2004: Koulu kasvuyhteisönä – Kohti uutta toimintakulttuuria. Jyväskylä: PS-Kustannus

- Metso Tuija 2004: Koti, koulu ja kasvatus – kohtaamisia ja rajankäyntejä. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura
- Myllypuron yläaste 2009: Hakemus oppilaanohjauksen pilottikouluksi. Hakulomake.
- Mönkkönen Kaarina 2007: Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edit Prima Oy
- Niemistö Risto 1999: Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tampere: Tammer-paino
- Nylund Marianne 1996: Suomalaisia oma-apuryhmiä. Teoksessa Kotakari Ulla – Matthies Aila-Leena – Nylund Marianne (toim.) 1996: Välittävät, verkostot. Tampere: Vastapaino
- Ojanen Sinikka 2001: Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Helsinki: Palmenia-kustannus
- Opetushallitus 2004: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Verkkodokumentti <http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/perusopetus> Luettu 2.8.2009.
- Opetushallitus 2007: Laatusuorituksen ja koulun yhteistyöhön. Verkkodokumentti <<http://www.edu.fi/julkaisut/laatu kuvaus2007.pdf> > Luettu 2.8.2009
- Opetusvirasto 2009: Oppilaanohjauksen kehittäminen pilotit. Tiedote.
- Opetusvirasto 2010: Tutkimuslupahakemus.
- Puusniekka Anna - Saaranen-Kauppinen Anita 2006a: KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto: Litterointi. Verkkodokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html> Luettu 19.12.2009
- Puusniekka Anna - Saaranen-Kauppinen Anita 2006b: KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto: Teemoittelu. Verkkodokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html> Luettu 20.10.2009
- Ruusuvuori Johanna - Tiittula Liisa (toim.) 2005: Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Sarajärvi Anneli – Tuomi Jouni 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Siitonen, Juha 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua: Oulun yliopiston kirjasto. Verkkodokumentti. <<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/html/index.html>>. Luettu 30.9.2009.
- Taitto Annikka 2002: Huomaa lapsi. Päihdeongelma perheessä. Helsinki: Lasten Keskus/ LK- kirjat

Valtonen Anu 2005: Ryhmäkeskustelut - Millainen metodi? Teoksessa Ruusuvuori Johanna - Tiittula Liisa (toim.) 2005: Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Valtonen Tiina 2009. Myllypuron yläasteen opinto-ohjaaja. Henkilökohtainen tiedonanto 6.10.2009

Viljamaa Marja-Leena. 2003: Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.
<<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13356/9513914275.pdf?sequence=1>> Luettu 11.1.2010

Havaintorunko

Osallisuus/ryhmän käyttäytyminen

Miten ohjaaja käynnistää ryhmän

Miten ryhmä ”käynnistyy”

Ohjaajan ja ryhmän suhde (kuinka ohjattua toiminta on?)

Mistä aiheista keskustellaan

Osallistuvatko vanhemmat keskusteluun

Aloittavatko vanhemmat keskustelua

Mistä aiheista vanhemmat aloittavat keskustelun

Mikä on muuttunut edellisestä kerrasta?

Dialogisuus; miten näyttäytyy

Vertaistuki/vertaistuen merkitys; miten näyttäytyy

Muuta

Haastattelu 10.6.2009

Haastattelurunko

ODOTUKSET

- mitä odotin ryhmältä
- miksi osallistuin ryhmään

KESKUSTELUJEN AIHEET

- mitä ajatuksia aiheet herättivät
- miten aiheita käsiteltiin

DIALOGISUUS

Vanhempien vertaistukiryhmän toiminta perustui dialogisuuteen.

- miten dialogisuus näyttäytyi ryhmässä

VAHVISTAMINEN

Ryhmän tavoitteena oli vahvistaa osallistujien vanhemmuutta.

- miten vahvistaminen näkyi toiminnassa

VERTAISTUKI

- miten vertaistuki näkyi ryhmän toiminnassa

MUUT ASIAT, RUUSUT JA RISUT J

Hei!

Viimeisestä vanhempain ryhmän tapaamisesta on jo hetki aikaa ja nyt olisi palautteen vuoro!
Palautetta käytän minä sosiaalialan opinnäytetyössäni.

Itse toivoisin tapaavani Teidät vielä kerran palautehaastattelun muodossa. Toivoisin, että tapaamiseen/tapaamisiin tulisi kerralla enemmän kuin yksi henkilö, jotta voisin kerätä palautteen keskustelun muodossa, en niinkään haastattelemalla. Ideaali tilanne olisi siis, että paikalla olisi enemmän kuin yksi henkilö keskustelemassa ennalta määrättyistä teemoista. Nauhoittaisin keskustelun, mutta aineiston analyysin jälkeen tuhoaisin nauhat. Nauhoja ei siis pääsisi kuulemaan kukaan muu kuin minä eikä yksittäistä henkilöä pystyisi aineistosta tunnistamaan.

Tapaan Teidät mielelläni myös kaksin tai jos yhteistä aikaa ei tahdo löytyä, voin kerätä palautetta myös kirjallisesti. Aikaa palautekeskusteluun olisi hyvä varata noin 45-60min. Keskustelu käytäisiin Myllypuron yläasteen tiloissa.

Tässä olisi muutama aika, jolloin keskustelun voisi järjestää:

keskiviikko 27.5 klo.16 jälkeen
torstai 28.5 klo.16 jälkeen

Molempina aikoina myös aamu/päivä on mahdollinen.

Olisin kiitollinen, jos kertoisitte mahdollisimman pian pääsisittekö osallistumaan palautekeskusteluun. Voitte vastata Wilman kautta tai suoraan minulle sähköpostin välityksellä.

Kiittäen jo etukäteen,

Anna Asikainen
sosiaalialan opiskelija
Metropolia ammattikorkeakoulu

anna.asikainen@xxx.xx
040 xxx xx xx